

תורה אור • פרשת מקץ • מאמר 1

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם וגו'

”ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם”

אהבת ה' שמתעוררת בתפילה מתקיימת רק כשהיא נתונה בכלים של תורה ומכוונת לתכליתו של ה' — דירה בתחתונים; תפילה שמבקשת את החוויה לעצמה שוכחת את ”יוסף”, ואורה דועך כמו חלומו של פרעה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/1/

הנקודה

אהבת ה' שמתעוררת בתפילה מתקיימת רק כשהיא נתונה בכלים של תורה ומכוונת לתכליתו של ה' — דירה בתחתונים; תפילה שמבקשת את החוויה לעצמה שוכחת את "יוסף", ואורה דועך כמו חלומו של פרעה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר קורא את סיפור שר המשקים ופרעה כמפה של הנפש האלקית. בנפש יש מים כמוח — התכונות בגדולת ה' — ואש בלב, צימאון בוער אליו; הקנה, קנה הנשימה, מחבר ביניהם: הקול ואותיות התורה והתפילה. זהו "שר המשקים" שבקדושה. בחלומו, הגפן היא כנסת ישראל, הענבים הם הנשמות, וינם הוא אהבת ה' הנסתר, שמתגלית רק באמצעות "כתישתה" בענווה ומובאת בתפילה אל פרעה שבקדושה, גילוי ה'. מי שחטא אינו יכול להגיע ליין המשמח הזה; עבורו יש יין משכר של מרירות, שגורם לו, בדומה לצדיקים האמיתיים שבזוהר החושבים בכל יום על הסתלקותם מן העולם, לשכוח את ענייני העולם ולהתפלל מעומק הלב. את שני היינות צריך "להצניע" בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, לשם שמים. כששר המשקים שוכח את יוסף — את התכלית הזאת — ה"תורה" מסתיימת, והתפילה נעשית חלום שהפרות הרזות בולעות.

מבנה

1	שכחת שר המשקים והמקבילות שבקדושה
פרשת מקץ באה בהמשך לשכחת יוסף בידי שר המשקים; לפרעה ולשר המשקים יש מקבילות בקדושה.	¶1
2	מים, אש וקנה הנשימה
ארבעת היסודות שבגוף והנפש האלקית: ההתכונות שבמוח, האהבה הבוררת שבלב, וקנה הנשימה — הקול ואותיות התורה — המחבר ביניהם; זהו שר המשקים שבקדושה.	¶2-7
3	חלומו של שר המשקים: היין המשמח
הגפן היא ישראל, הענבים הם הנשמות, והיין הוא האהבה הנסתר, שמתגלית באמצעות הענווה ומועברת בקול התפילה אל פרעה שבקדושה, גילוי ה'.	¶8-12
4	היין המשכר של המרירות
מי שחטא אינו יכול להגיע לשמחה בתפילה; העצה עבורו היא היין שמקהה את הדעת — קבלה כנה של ארבע מיתות בית דין.	¶13-15
5	הצדיקים האמיתיים ונהר של אש
הצדיקים האמיתיים שבזוהר חושבים על הסתלקותם מן העולם כדי לשכוח את ענייני העולם ולהידבק בה'; נהר האש התחתון הוא השמרים של אהבת המלאכים.	¶16-17
6	מרירות שנעשית תפילה
כשאדם מתכונן בירידתו, הוא נעשה מר, שוכח את ענייניו ומתפלל "ברוך אתה" מעומק הלב, לאחר שהשפיל את עצמו תחילה.	¶18-20

את אורם של שני היינות צריך לשמור בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, שהן הכוס, ולכוון לתענוגו של ה' — דירה בתחתונים

תפילה לשם עצמו שוכחת את יוסף; התורה מסתיימת, התפילה נעשית חלום, והפרות הרזות בולעות את ההרגשות הטובות, ואילו מדרגת יוסף אינה נפגעת.

מושגים

יסוד המים שבמוחיסוד המים שבמוח

התבוננות בגדולת ה', בכך שהכול כלא חשיב לפניו; היא יורדת כמו מים וממשיכה את אור ה' למטה באמצעות התורה והמצוות

יסוד האש שבלביסוד האש שבלב

הצימאון הבורע לה' שנולד מן ההתבוננות הזאת — אהבה העולה כלהבה ומשתוקקת לצאת מן העולם

קנה הנשימה (קנה), שר המשקים שבקדושהקנה, שר המשקים

הקול ואותיות התורה והתפילה, המחברים את המים שבמוח לאש שבלב ומעלים את אהבת הנשמה

היין המשמחייין המשמח

אהבת ה' הנסתרת, שהתקבלה מן האבות ומתגלית בשמחה בתפילת הישרים, לאחר שהענווה סחטה אותה החוצה

היין המשכרייין המשכר

מרירות על ריחוקו של האדם מה', שגורמת לו לשכוח את ענייני העולם ולהתפלל בכנות; הדרך המתאימה למי שחטא

פרעה שבקדושהפרעה בקדושה

גילוי ה'; המילה פרעה נדרשת מלשון פריעה, גילוי, ואילו מגישים את אהבת התפילה

יוסףיוסף

עבודה ש"מוסיפה" תענוג ונחת רוח לפני ה', ומכוונת לעשות לו דירה בתחתונים באמצעות החזקת אורו באותיות התורה

קטע 1 • 11

שכחת שר המשקים והמקבילות שבקדושה

1 ויהי מקץ^{1,2} שנתים ימים ופרעה חולם וגו'. הנה פ' זו מחוברת לפרשה שלפניה ולא זכר שר המשקים³ את יוסף וגו'.

"ויהי מקץ שנתים ימים, ופרעה חולם" וגו'. והנה פרשה זו מחוברת לפרשה שלפניה: "ולא זכר שר המשקים את יוסף" וגו'.

המאמר נפתח בפסוק הראשון של פרשת מקץ, שבו פרעה חולם שנתים לאחר ששר המשקים השתחרר מבית הסוהר. אדמו"ר הזקן מציין שפסוק זה בא מיד לאחר הפסוק האחרון של הפרשה הקודמת, שבו שר המשקים שכח את יוסף, ולכן יש לקרוא את שני הפסוקים יחד.

כי מפני⁴ שלא זכר נתהוה ויהי מקץ. וביאור הענין כי כמו שיש פרעה ושר המשקים בקליפה כך זלעז"ז עשה אלקים⁵ שכמו"כ⁶ בסטי דקדושה יש ג"כ בחי'⁷ אלו:

מפני שלא זכר, אירע "ויהי מקץ". וביאור הענין: כשם שיש פרעה ושר המשקים בקליפה, כך "את זה לעומת זה עשה אלקים", וגם בצד הקדושה יש בחינות אלו.

שכחתו של שר המשקים היא שגרמה לחלוף השנתיים הנוספות, ל"קץ" שבו נפתחת פרשת מקץ. אדמו"ר הזקן יקרא את הסיפור כמפה של הנפש: לכל כוח שבקליפה, התחום שמסתיר את ה', יש מקבילה בקדושה, ולכן יש גם "פרעה" קדוש ו"שר המשקים" קדוש.

קטע 2 • 21-7

מים, אש וקנה הנשימה

2 והנה יש ד' יסודות בנפש האדם ארמ"ע.⁸ יסוד האש משכנו בלב. ומקור הליחות⁹ מהמוח ששם הוא משכן יסוד המים. והריאה שואבת כל מיני משקה¹⁰ וליחות מהמוח ע"י הקנה לקרר את חום הלב.¹¹

והנה יש בנפש האדם ארבעה יסודות: אש, רוח, מים ועפר. יסוד האש שוכן בלב. מקור הליחות הוא במוח, שבו שוכן יסוד המים. הריאה שואבת מהמוח, דרך הקנה, כל מיני משקה וליחות, כדי לקרר את חום הלב.

אדמו"ר הזקן מתחיל מתפיסת הפיזיולוגיה של ימיו: הגוף בנוי מארבעה יסודות, כשהאש שוכנת בלב והמים במוח. הריאות, דרך הקנה, שואבות מהמוח ליחות כלפי מטה כדי לקרר את חום הלב. התמונה הגופנית הזאת תשמש דגם לנפש האלקית.

3 וכך בנפש¹² אלקית יסוד המים במוח¹³ היא בחי' חכמה ודעת בעבודת¹⁴ ה' במוחו ובמחשבתו. ואף

וכך גם בנפש האלקית: יסוד המים שבמוח הוא בחינת חכמה ודעת בעבודת ה', במוחו ובמחשבתו.

בנפש האלקית, "המים שבמוח" הם חכמה ודעת המופעלות בעבודת ה': התבוננות מעמיקה בו. זוהי המקבילה בנפש לליחות השוכנות במוח.

כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל.¹⁵ הלא כתיב נודע בשערים בעלה¹⁶ כל חד לפום שיעורא דיליה.^{17, 18, 19}

וואף שלית מחשבה תפיסא ביה כלל, הלוא כתוב "נודע בשערים בעלה" — כל אחד לפי מידתו

אפשר לשאול: אם שום מחשבה אינה יכולה להשיג את ה' כלל, במה יש להתבונן? התשובה היא פירוש הזוהר לפסוק "נודע בשערים בעלה": ה' נודע לכל אדם לפי מידת הבנתו.

4 והיינו ההתבוננות בבחי²⁰ התפשטות גדולתו ית' למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית אין עוד מלבדו²¹

כלומר, ההתבוננות בבחינת התפשטות גדולתו יתברך, למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית: "אין עוד מלבדו"

ההתבוננות המדוברת היא באופן שבו גדולת ה' מתפשטת בלי גבול למעלה ולמטה, עד שאין שום דבר מלבדו. אלה הם ה"מים" שבמוח שתוארו בפסקה הקודמת.

כי ברוח פיו כל צבאם²² וכולא קמיי כלא חשיב.²³ וכמו למשל דבורו של אדם שהוא בטל אליו ונחשב כאין נגדו.

כי "ברוח פיו כל צבאם", וכולא קמיה כלא חשיב. וכמו, למשל, דיבורו של אדם, שבטל אליו ונחשב כאין לעומתו

כל צבאות השמים נבראו "ברוח פיו", ולכן הכול נחשב כאין לפניו. המשל הוא דיבורו של אדם: הוא אינו נחשב כלל לעומת האדם עצמו, שיכול לדבר בלי סוף ואינו מתמעט בשל כך.

5 וזה כל אדם לפום שיעורא דיליה יכול לדעת ולהשיג כי אין עוד בשמים ממעל²⁴ וכל העליונים והתחתונים הם נמשכים מרוח פיו ית' ואין דבר חוץ ממנו.

וזאת יכול כל אדם, כל אחד לפי מידתו, לדעת ולהשיג: שאין עוד בשמים ממעל, וכל העליונים והתחתונים נמשכים מרוח פיו יתברך, ואין דבר חוץ ממנו.

כל אדם, כל אחד לפי דרגתו, יכול לדעת שאין שום דבר מלבד ה', ושכל הנבראים, העליונים והתחתונים, נמשכים מדיבורו. זוהי הידיעה שה"מים" שבמוח מעניקים.

ולכן הם ממש כלא חשיבי קמיה ויסוד האש הוא הצמאון שבלב המבין בהתבוננות בגדולתו ית' ואיך ממש כולא קמיה כלא חשיבי.

ולכן הם ממש כלא חשיבי קמיה. ויסוד האש הוא הצמאון שבלב של מי שמבין, מתוך ההתבוננות בגדולתו יתברך, איך באמת הכול כלא חשיבי קמיה.

מן ההתבוננות הזאת נולדת "אש" הלב: צימאון לה' אצל מי שמבין באמת שהכול נחשב כאין לפניו. השגת המוח נעשית לגעוגוע שבלב

6 ולזאת כלתה נפשו²⁵ אליו ית' באהבה עזה כרשפי אש שלהבת²⁶ העולה מאליה להתכלל באור ה' ויחודו ית' ואינו חפץ להיות למטה כטבע אור האש שנמשך בטבעו מלמטלמ"ע.

ולכן כלתה נפשו אליו יתברך באהבה עזה, כרשפי אש, כשלהבת העולה מאליה, להתכלל באור ה' ובייחודו יתברך. הוא אינו רוצה להיות למטה, בדומה לאש, שאורה נמשך בטבעו מלמטה למעלה.

אהבה זו, כאש, גורמת לנפש להשתוקק לצאת ממקומה ולהתמזג באור ה', כשלהבה הניתרת מעלה בטבעה. זוהי אהבה המבקשת להתרומם מעל העולם ולא להישאר למטה.

משא"כ בחינת המים הוא מלמעלה למטה שהמים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך²⁷ דהיינו שממשיך על נפשו אור ה' זו תורה ומצות להאיר על נפשו גם בהיותו למטה בבחי' בעל כרחך אתה חי²⁸ כו'.

לא כן בחינת המים, שהיא מלמעלה למטה, שהרי המים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך. כלומר, הוא ממשיך על נפשו את אור ה', היינו תורה ומצוות, להאיר את נפשו גם בהיותו למטה, בבחינת "בעל כרחך אתה חי" וכו'.

תנועת המים הפוכה: הם יורדים מלמעלה למטה. הם מבטאים את המשכת אור ה' אל תוך חיי האדם באמצעות תורה ומצוות. כך הנפש ממשיכה לפעול למטה, בתוך הגוף, ברוח "בעל כרחך אתה חי".

7 וכמו שהמים מכבין אש כך עי"ז ירוה צמאון נפשו כמ"ש הוי כל צמא לכו למים²⁹ כמ"ש במ"א.³⁰

וכשם שהמים מכבים את האש, כך באמצעות זאת ירוה את צמאון נפשו, כמו שנאמר: "הוי, כל צמא, לכו למים", כפי שמוסבר במקום אחר.

כשם שהמים מכבים אש, כך המשכת אור ה' באמצעות התורה והמצוות משביעה את צמאונה הבער של הנפש. הפסוק "הוי, כל צמא, לכו למים" נקרא כך: המענה לצימאון לה' הוא מי התורה.

והיינו ע"י בחי' המחבר יסוד המים שבמוח עם בחי' יסוד האש שבלב הוא הקנה. והוא בחי' מקור אותיות³¹ התורה

, כלומר, באמצעות הבחינה המחברת את יסוד המים שבמוח עם יסוד האש שבלב — הקנה. זוהי בחינת מקור אותיות התורה

הקנה, כלומר קנה הנשימה, שדרכו עובר הקול, מחבר בין המים שבמוח לאש שבלב. בנפש הוא מקור אותיות התורה, שכן הדיבור נוצר כשהאוויר עובר דרך הקנה.

כמ"ש קנה חכמה קנה בינה³² ונקי' בחי' זו שר המשקים שבו שואב הריאה משקה מליחות המוח מיסוד המים שבו:

כמו שנאמר: "קנה חכמה, קנה בינה". בחינה זו נקראת שר המשקים, שכן באמצעותה שואבת הריאה משקה מלחלוחית המוח, מיסוד המים שבו.

הפסוק "קנה חכמה, קנה בינה" דורש את המילה "קנה" במשמעות של קנה הנשימה, וקושר אותו לחכמה. הבחינה המחברת הזאת היא שר המשקים הקדוש, כלומר הממונה על המשקה, מפני שהיא מורידה את "המשקה" שבמוח אל הלב.

קטע 3 • 81-12

חלומי של שר המשקים: היין המשמח

8 וזהו ענין החלום של שר המשקים והנה גפן לפני³³ וגו' ואשחט את הענבים³⁴ וגו' ואתן את הכוס על כף פרעה. פ"י גפן נק' כנס"י³⁵ שהיא כללות כל נשמות ישראל.

וזהו ענין חלומי של שר המשקים: "והנה גפן לפני" וגו', "ואשחט את הענבים" וגו', "ואתן את הכוס על כף פרעה". פירוש: גפן הוא כינויה של כנסת ישראל, הכוללת את כל נשמות ישראל.

חלומי של שר המשקים נעשה כאן לתמונה של עבודת הנפש. הגפן היא כנסת ישראל, כלל נשמות ישראל כולן, כפי שהגמרא משווה את ישראל לגפן.

9 והענבים הם ניצוצי נשמות שכל ניצוץ נק' בשם ענב אחד כי בכל ניצוץ יש בחי' יין המשמח³⁶ אלהים ואנשים שהוא בחי' אהבה מסותרת לשמוח בה' והיא ירושה לנו מאבותינו

והענבים הם ניצוצות של נשמות, שכל ניצוץ נקרא ענב אחד, משום שבכל ניצוץ יש בחינת "יין המשמח אלקים ואנשים", שהיא בחינת האהבה המסותרת, לשמוח בה'; והיא ירושה לנו מאבותינו.

כל ענב הוא ניצוץ של נשמה, ובתוכו "יין המשמח אלקים ואנשים": האהבה המסותרת, האהבה הטבעית לה' שירשנו מאבותינו. זו אהבה המביאה לשמחה בה'.

אלא שהיא מסותרת מאד כמו יין הנטמן בענבים שהענב הוא עגול וחלק ומקיף אותו מכל צד וא"א להוציא ממנו יין כ"א

אלא שהיא מסותרת מאוד, כמו יין הטמון בענבים. הענב עגול וחלק ומקיף אותו מכל צד, ואי אפשר להוציא ממנו יין אלא

אהבה זו מסותרת עמוק, כמו היין החתום בתוך קליפתו העגולה והחלקה של הענב. היא אינה מתגלה מעצמה

ע"י סחיטה ודריכה בגת להסיר מעליו הקליפה הסובבת אותו. כך א"א לגלות מצפוני האהבה כ"א ע"י בחי' מבטשים.³⁷

על ידי סחיטה ודריכה בגת, כדי להסיר מעליו את הקליפה המקיפה אותו. כך אי אפשר לגלות את מצפוני האהבה אלא באמצעות בחינת המבטשים.

כשם שהיין יוצא רק כשסוחטים ודורכים את הענבים ומסירים את קליפתם, כך האהבה המסותרת מתגלה רק באמצעות "מבטשים" — שבירת תחושת החשיבות העצמית. הפסקה הבאה מסבירה מה הם המבטשים

10 והוי שפל רוח³⁸ בפני כל אדם³⁹ ולא שישפילוהו אחרים כ"א והוי שפל רוח הוי בעצמך ונפשי כעפר לכל תהיי⁴⁰ כאסקופה הנדרסת כדי להסיר קליפת ערלה החופפת⁴¹ על הלב

"והוי שפל רוח בפני כל אדם" — לא שאחרים ישפילו אותו, אלא "והוי שפל רוח": היה שפל בעיני עצמך; ו"נפשי כעפר לכל תהיי", כאסקופה הנדרסת, כדי להסיר את קליפת הערלה החופפת על הלב.

המבטשים הם ענווה: לא שאחרים ישפילו את האדם, אלא שהוא יהיה שפל בעיני עצמו בפני הכול, כעפר או כאסקופה שכולם דורכים עליה. כך מסירים את "ערלת" הלב, את הגסות המסתירה את האהבה שבתוכו.

דהיינו אפילו מי שלא פגם ונטמא בח"נ ממש מ"מ צריך הוא למול ערלת לבו כמ"ש ומלתם את ערלת לבבכם⁴² דהיינו מה שלבו בוער ומתאוה למותרות.

כלומר, אפילו מי שלא פגם ולא נטמא בחטאי הנעורים ממש, מכל מקום עליו למול את ערלת לבו, כמו שנאמר: "ומלתם את ערלת לבבכם". כלומר, ליבו בוער ומתאוה למותרות.

גם מי שלא חטא חטאים חמורים צריך "למול את ערלת לבו". ערלת הלב היא תשוקתו הבוערת לדברים שמעבר לצרכיו.

11 ונקי בחי' ערלה החופפת ומכסה על גילוי אלהותו ית' בבחינת הסתר פנים וצריך הוא שלא יהיה בבחי' הסתר פנים ולא יהיה מסך מבדיל כלל ואפי' קרום דק שהוא בחינת עור הפריעה.⁴³

וזהו בחינת הערלה החופפת ומכסה על גילוי אלקותו ית', בבחינת הסתר פנים. ועליו שלא להיות בבחינת הסתר פנים, ושלא יהיה מסך מבדיל כלל, אפילו לא קרום דק, שהיא בחינת עור הפריעה.

"ערלת" הלב היא כל מה שמכסה ומסתיר מאדם את נוכחות ה', כלומר מצב של "הסתר פנים". המטרה היא שלא יחצוץ דבר בינו לבין ה', אפילו לא הקרום הדק שמסירים בשלב השני של המילה, הפריעה.

12 ועיי'כ ואתן את הכוס על כף פרעה.⁴⁴ כמ"ש על כפים חקותיך.⁴⁵ וכתוב על כפים כסה אור.

ועל ידי כך "ואתן את הכוס על כף פרעה", כמו שנאמר: "על כפים חקותיך". ונאמר: "על כפים כסה אור".

לאחר שהלב נחשף, אפשר להניח את "הכוס" על כף פרעה. המילה "כף" מזכירה שני פסוקים: את כפות ידיו של ה' שבהן נחקק ישראל, ואת הכפות שבהן הוא "מכסה את האור", פסוק שהגמרא דורשת על התפילה.

ויצו עליו במפגיע זו תפלה⁴⁶ כי בחי' פרעה בקדושה זלע"ז כמו שפרעה בקליפה הוא קליפה קשה.

"ויצו עליו במפגיע" — זו תפילה. שכן בחינת פרעה שבקדושה היא בבחינת זה לעומת זה: כשם שפרעה שבקליפה הוא קליפה קשה,

הגמרא דורשת "במפגיע" כתפילה. כשם שפרעה שבקליפה הוא הסתר קשה ומוקשה, כך יש לו מקבילה בקדושה.

כך זלע"ז פרעה בקדושה הוא בחי' גילוי אלהותו ית' לשון פריעה והתגלות דבר ה' עיי' בחי' שר המשקים שהוא בחי' קנה שהקול מעורר הכוונה לשמוח בה' בתפלתו.

כך פרעה שבקדושה, בבחינת זה לעומת זה, הוא גילוי אלקותו ית'; פרעה מלשון פריעה והתגלות. וגילוי דבר ה' הוא באמצעות בחינת שר המשקים, שהיא בחינת קנה, שכן הקול מעורר את הכוונה לשמוח בה' בתפלתו.

פרעה שבקדושה הוא גילוי אלקותו של ה', שכן המילה "פרעה" קשורה ל"פריעה", כלומר חשיפה. גילוי זה בא באמצעות שר המשקים הקדוש, הקנה: קול התפילה מעורר את האדם לכוון ולשמוח בה'.

וזהו ואתן את הכוס כי בחי' קנה הנ"ל הוא המוליך התעוררות האהבה למעלה מעלה מהשגת בני אדם:

וזהו "ואתן את הכוס", כי בחינת הקנה הנזכרת היא המוליכה את התעוררות האהבה למעלה מעלה, מעבר להשגתם של בני אדם.

הנחת הכוס על כף פרעה פירושה שקול התפילה מוליך את האהבה שהתעוררה בנפש כלפי מעלה, אל מעבר למה שבני אדם יכולים להשיג. האהבה שהשתחררה מן הענבים עולה ומוגשת לגילוי ה'.

קטע 4 • ו' 13-15

היין המשכר של המרירות

13 אך בחי' יין המשמח הנ"ל לא כל אדם זוכה לזה רק ישרי לב כמ"ש ולישרי לב שמחה^{47, 48} דהיינו מי שהלך בדרך ישר כל ימיו.

אולם לא כל אדם זוכה לבחינת היין המשמח הנזכר לעיל, אלא ישרי לב, כמו שכתוב: "ולישרי לב שמחה". כלומר, מי שהלך בדרך ישרה כל ימיו.

לא כל אחד מגיע ל"יין המשמח" הזה — אהבת ה' השמחה שבתפילה. הוא שייך לישרי הלב, למי שהלכו בדרך ישרה כל חייהם.

אבל מי שפגם בדרכיו ונטמא⁴⁹ בחי' א"א לו לשמוח בה' בתפלתו כי רבות מחשבות זרות מבלבלות אותו.⁵⁰

אבל מי שפגם את דרכיו ונטמא בחטאות נעורים, אינו יכול לשמוח בה' בתפלתו, מפני שמחשבות זרות רבות מבלבלות אותו.

מי שפגם בדרכיו בחטאות נעורים אינו יכול בקלות לשמוח בה' בתפילה. מחשבות זרות מציפות אותו ומבלבלות אותו.

14 ולכן זאת העצה היעוצה כי יש עוד בחינת יין והוא בחי' יין המשכר. כמ"ש תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ישתה וישכח רישו⁵¹ וגו'.⁵²

לכן זו העצה היעוצה: יש בחינת יין נוספת, והיא בחינת יין המשכר. כמו שכתוב: "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש, ישתה וישכח רישו וגו'".

לאדם כזה יש סוג יין אחר — יין משכר. בספר משלי נאמר שיש לתת יין למרי הנפש, כדי שישכח את עוניו; זו תהיה הדרך למי שאינו יכול להגיע לשמחה.

וכמארז"ל גבי הרוגי ב"ד⁵³ שהיו משקין אותו כוס יין קודם המיתה כדי שתטרף דעתו עליו כדי שיוכל לסבול צער המיתה

וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה בענין הרוגי בית דין, שהיו משקים את הנידון כוס יין לפני המיתה, כדי שתטרף דעתו עליו, וכך יוכל לסבול את צער המיתה.

בתלמוד מסופר שלאדם שעמד להיות מוצא להורג בבית דין נתנו יין, כדי שתטרף דעתו והוא יוכל לסבול את הכאב. היין המשכר הוא שמאפשר לאדם לשאת את מה שעליו לעבור.

ולכן בקי"ש שעל המטה גי"כ מי שרוצה לקבל עליו ד' מיתות ב"ד כמ"ש בנוסח הארז"ל אם פגמתי באות יי ונתחייבתי סקילה.

ולכן גם בקריאת שמע שעל המטה, מי שרוצה לקבל עליו ארבע מיתות בית דין [עושה זאת], כמו שכתוב בנוסח הארז"ל: "אם פגמתי באות יו"ד ונתחייבתי סקילה".

ברוח זו, נוסח קריאת שמע שעל המטה של הארז"ל כולל קבלת ארבע מיתות בית דין על החטאים, כגון: "אם פגמתי באות יו"ד, אני חייב סקילה". הפסקה הבאה מסבירה כיצד קבלה זו פועלת.

15 ובפרט כשרואה בעצמו שלכו מטומטם בקרכו והיה לאבן⁵⁴ זו היא בחי' סקילה שהוא חייב בודאי.

ובפרט כשהוא רואה בעצמו שלכו אטום בקרכו והיה לאבן — זו בחינת סקילה, שהוא בודאי חייב בה.

ארבע מיתות בית דין מקבילות למצבים פנימיים באדם. לב שנאטם והתקשה כאבן מקביל לסקילה, עונש שהוא יכול לראות בכנות שמגיע לו.

וכן כשלכו בוער ומתאוה לדברים אסורים זו היא בחי' שריפה וכש"כ אם יודע בעצמו שפגם ונטמא בחי"נ וכן כל חד לפום שיעורא דיליה כי ידע אינש בנפשיה.

וכן כשהלב בוער ומתאוה לדברים אסורים — זו בחינת שריפה; וכל שכן אם הוא יודע בעצמו שפגם ונטמא בחטאות נעורים. וכן כל אחד לפי שיעורו, כי יודע אדם בנפשו.

לב הבוהר בתשוקה לדברים אסורים מקביל לשריפה, וכל שכן אם האדם יודע שחטא בפועל. כל אחד מעריך זאת בעצמו, שהרי רק הוא מכיר את נפשו.

זאת היא עצה היעוצה שיוכל לקבל עליו ד' מיתות ב"ד בשלימות ישתה כוס יין הנ"ל.

זו העצה היעוצה, כדי שיוכל לקבל עליו בשלמות את ארבע מיתות בית דין: ישתה את בחינת כוס היין הנזכרת לעיל.

כדי לקבל עליו בכנות ובשלמות את ארבע מיתות בית דין, האדם זקוק ל"כוס היין" שתוארה לעיל — היין המשכר שמאפשר לו לשאת את הכאב. הפסקאות הבאות מסבירות מהו היין הזה למעשה.

הצדיקים האמיתיים ונהר של אש

16 והענין דהנה איתא בזה"ק זכאי קשוט⁵⁵ כל יומא מסתכלי בנפשיהו כאלו ההוא יומא מסתלקי מעלמא.

והענין הוא, שהרי נאמר בזה"ק הקדוש: "זכאי קשוט כל יומא מסתכלי בנפשיהו כאלו ההוא יומא מסתלקי מעלמא"

הזהר אומר שהצדיקים באמת רואים בכל יום כאילו זהו יומם האחרון בעולם הזה. אדמו"ר הזקן ישתמש בכך כדי להסביר את היין המשכר.

ולכאורה אינו מוכן⁵⁶ כי זכאי הם צדיקים וזכאי קשוט הם יותר במעלה עליונה ואיך שיכח אותם במעלת ומדרגת יראת עונש בלבד.

ולכאורה הדבר אינו מוכן: "זכאי" הם צדיקים, ו"זכאי קשוט" הם במעלה עליונה עוד יותר. כיצד אפוא משכח אותם במעלת? ובמדרגת יראת העונש בלבד?

לפי הפירוש הפשוט, המחשבה על המוות היא דרך לירא מעונש — מדרגה נמוכה בעבודת ה'. מדוע הזהר משכח את הצדיקים הנעלים? ביותר על דבר בסיסי כל כך?

אלא הענין הוא כי אפי' צדיק גמור כשהולך לג"ע צריך טבילה בנהר די נור^{57, 58} והטבילה הוא להעביר כח הזוכר מזה העולם. כי א"א לירש⁵⁹ מקומו בג"ע כל זמן שזוכר אפי' מקצת דמקצת⁶⁰ מעניני עוה"ז.⁶¹

אלא הענין הוא, שאפילו צדיק גמור, כשהוא הולך לגן עדן, צריך טבילה בנהר דינור. הטבילה נועדה להעביר ממנו את כוח הזיכרון של העולם הזה, כי אי אפשר לרשת את מקומו בגן עדן כל עוד הוא זוכר אפילו מעט מן המעט מעניני העולם הזה.

התשובה היא שאפילו צדיק גמור שנכנס לגן עדן צריך לטבול ב"נהר דינור" כדי לשכוח את העולם הזה, משום שאין אדם יכול לרשת את מקומו שם כל עוד הוא זוכר ולו את החלק הקטן ביותר מעניני העולם. אצל הצדיק, המחשבה על ההסתלקות מן העולם פירושה ויתור על כל זיכרון ממנו.

17 וכן כשהולך מחיל אל חיל⁶² מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו⁶³ יבא כל בשר להשתחוות לפני⁶⁴ וגו' צריך עוד טבילה בנהר די נור אחר לשכוח גם ההשגה⁶⁵ שהשיג בג"ע התחתון ועליון.

וכך, כשהוא הולך מחיל אל חיל, מדי חודש בחודשו ומדי שבת בשבתו, "יבוא כל בשר להשתחוות לפני וגו'", הוא צריך טבילה נוספת בנהר דינור אחר, כדי לשכוח גם את ההשגה שהשיג בגן עדן התחתון והעליון.

הנשמה ממשיכה לעלות בגן עדן, "מחיל אל חיל", בכל ראש חודש ובכל שבת. ככל עלייה היא זקוקה לטבילה נוספת, כדי לשכוח אפילו את מה שהשיגה במדרגה שמתחתיה.

וזאת ישים האדם אל לבו כי הנה ענין ג"ע הוא שנהנין מזיו השכינה⁶⁶ ואין זה אלא זיו כו'

ועל האדם לשים זאת אל לבו: עניינו של גן עדן הוא שנהנים מזיו השכינה, ואין זה אלא זיו וכו'

גן עדן מתואר כמקום שבו הנשמות נהנות מזיו השכינה, וזהו זיו בלבד, לא ה' עצמו. על האדם להתבונן בכך.

ומה אם לא בא אלא ליהנות מזיו השכינה צריך הוא להסיר כח הזוכר מהעוה"ז. הבא לדבקה בו ית' ע"י תורה ותפלה על אחת כמה וכמה.⁶⁷

ואם מי שבא רק ליהנות מזיו השכינה צריך להסיר ממנו את כוח הזיכרון של העולם הזה, מי שבא להידבק בו יתברך באמצעות תורה ותפילה — על אחת כמה וכמה!

אם אפילו הנאה זו מזיו בלבד מחייבת שכחת העולם הזה, הרי שהדבקות בה' עצמו באמצעות תורה ותפילה מחייבת זאת על אחת כמה וכמה. זהו קל וחומר, טיעון מן הקל אל החמור.

(וזהו כוונת הזוהר מסתכלי בנפשיהו כו' להסיר כח הזוכר מעניני עוה"ז כדי לדבקה בו ית' בתורה ותפלה).

וזו כוונת הזוהר, "מסתכלי בנפשיהו" וכו': להסיר את כוח הזיכרון מעניני העולם הזה כדי להידבק בו יתברך בתורה.) ובתפילה.

זו כוונת הזוהר: הצדיקים באמת חושבים בכל יום על הסתלקותם מן העולם, כדי להניח בצד את עניני העולם הזה ולהידבק בה' בתורה ובתפילה. אין זו יראת עונש, אלא הכנה לקרבה.

והנה יש בחי' נהר די נור אחר למטה הנעשה מזיעתן של חיות הקדש.⁶⁸ פי' חיות הקדש היא אהבה עליונה בבחינת יין המשמח.

והנה יש בבחינת נהר דינור נוסף למטה, הנעשה מזיעתן של חיות הקדש. פירוש: חיות הקדש הן האהבה העליונה, מבחינת היין המשמח.

יש גם נהר דינור תחתון, הנוצר, כפי שאומר התלמוד, מזיעתן של חיות הקדש — המלאכים הנושאים את המרכבה האלוקית. חיות הקדש הן האהבה העליונה, היין המשמח.

וזיעתן הוא פסולת שלהן שבהשתלשלות האהבה למקום נמוך מאד נעשה שמרים ופסולת בירידתן לעוה"ז החומרי.

וזיעתן היא הפסולת שלהן: כאשר האהבה משתלשלת למקום נמוך מאוד, היא נעשית שמרים ופסולת בירידתה לעולם הזה הגשמי.

הזיעה שלהן היא הפסולת של אותה אהבה: כשהאהבה יורדת שלב אחר שלב לתוך העולם הזה הגשמי, היא מותירה אחריה שמרים. הדבר מכין את הקרקע לרעיון שאפשר להשתמש גם ב"שמרים" של האהבה — במרירות על הריחוק — כדי להתקדם.

מרירות שנעשית תפילה

18 וזאת ישים האדם אל לבו בחיי הירידה איך שירד מטה מטה מאד ויתמרמר לבו מאד ויצעק אל⁶⁹ ה' בצר לו

ועל האדם לשים זאת אל לבו: בחינת הירידה — עד כמה ירד למטה מטה; ויתמרמר לבו מאוד, ויצעק אל ה' בצרתו, על האדם להתבונן עד כמה נפל, עד שלבו נעשה מר והוא זועק אל ה'. המרירות הזאת היא תחילתו של היין המשכר.

כמ"ש צעק לכם אל אדני.⁷⁰ עד שיצא מדעתו. פי' מדעתו ומחשבתו שהיה קשור בה כל היום.

כמו שכתוב: "צעק לכם אל אדני", עד שיצא מדעתו. פירוש: מדעתו ומחשבתו שהיה קשור בה כל היום.

הזעקה צריכה לבוא מן הלב, כמו שנאמר בפסוק, ולהגיע לעומק שבו הוא "יצא מדעתו". אדמו"ר הזקן מסביר: הוא מניח מאחור את המחשבות והדאגות שהיה קשור אליהן כל היום.

19 ויתקע מחשבתו בחוזק בעומק במרירות נפשו עד שיסיר כח הזוכר מעניניו ומעסקיו. וזהו בחי' יין המשכר וישתה וישכח רישו⁷¹ ועל ידי זה יוכל להתפלל ולומר ברוך אתה לנוכח מעומקא דלבא.

וישקיע את מחשבתו בעוצמה ובעומק במרירות נפשו, עד שיסלק את כוח הזיכרון מעניניו ומעיסוקיו. זו בחינת היין המשכר: "ישתה וישכח רישו". כך יוכל להתפלל ולומר "ברוך אתה", בלשון נוכח, מעומק הלב.

כאשר אדם שוקע במחשבתו בעומק מרירות נפשו, הוא שוכח את עסקיו ואת עניניו. זהו היין המשכר, "ישתה וישכח", והוא מאפשר לו לומר לה' "ברוך אתה", בפנייה ישירה, מעומק הלב.

כי ענין המרירות הוא על העבר כי מר נפשו על הסתר פניו ית' כי אילו היה גילוי אלהותו ית' עכ"פ כמורא בשר ודם. כמאמר רבן יוחנן בן זכאי⁷² לתלמידיו הלואי שיהי' מורא שמים עליכם וכו'.

המרירות היא על העבר: נפשו מרה על הסתרת פניו ית', משום שאילו הייתה לו התגלות אלקותו ית', ולו רק כמו מורא בשר ודם, היה הדבר שונה. וכמאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו: "הלואי שיהיה מורא שמים עליכם" וכו'.

המרירות היא על העבר, על כך שה' היה נסתר ממנו, ולכן לא חש אפילו יראה מה' בעוצמה שבה אדם ירא מפני אדם אחר. רבן יוחנן בן זכאי בירך את תלמידיו שמורא שמים עליהם יהיה לפחות כיראתם מפני בשר ודם.

20 ולכן כשישוב אל ה' יבקש גילוי אלהותו ית' מעומקא דלבא וזהו ברוך אתה כו' וכל התפללות ובקשות הם מסודרים עדי"ז.⁷³

לכן, כאשר ישוב אל ה', יבקש מעומק הלב את התגלות אלקותו ית'; וזהו "ברוך אתה" וכו'. כך ערוכות כל התפללות והבקשות.

כשאדם שב אל ה', הוא מבקש שה' יתגלה אליו, וזהו עניינו של "ברוך אתה" — פנייה ישירה אל ה'. על יסוד זה בנויות כל התפללות והבקשות.

וכן בקבלת מ"ש בקי"ש באמת כי באמת רצונו וחפצו לדבקה בו ומר נפשו על ריחוקה מאור פני מלך⁷⁴

וכן בקבלת מלכות שמים שבקריאת שמע שעל המיטה: הדבר הוא באמת, שכן באמת רצונו וחפצו להידבק בו, ונפשו מרה על ריחוקה מאור פני המלך.

כך גם קבלתו את עונשי המוות בקריאת שמע שעל המיטה היא כנה, משום שהוא באמת רוצה להידבק בה' וכואב את ריחוקו מנוכחות המלך.

ואף כי באמת עדיין הוא רחוק מ"מ עכ"ז יש בחי' הבדלה מי הוא הרחוק כמ"ש במ"א.

ואף על פי שבאמת הוא עדיין רחוק, מכל מקום יש בכך הבחנה: מיהו זה שרחוק, כפי שנתבאר במקום אחר.

אף שהוא עדיין רחוק מה', יש משמעות לשאלה מי הוא זה שרחוק: מי שכואב את ריחוקו אינו דומה למי שהדבר אינו נוגע לו. אדמו"ר הזקן מפנה להסברו במקום אחר.

וגם בבחי' יין זה צריך מקודם הסחיטה לשום עצמו כשיריים במה שיעמיק במחשבתו ענין כל המעשים ודבורים ומחשבות שעברו עליו אשר לא להי' המה⁷⁵ ויהיה שפל רוח מאד:⁷⁶

גם בבחינת יין זו עליו, קודם הסחיטה, לעשות עצמו כשיריים: להעמיק במחשבתו בכל המעשים, הדיבורים והמחשבות שעברו עליו ולא היו לשם ה', ולהיות שפל רוח מאוד.

גם לפני ה"סחיטה" שממנה מתקבל היין הזה, עליו לעשות עצמו כשיריים, כחצר חשיבות, על ידי מחשבה על כל המעשים, הדיבורים והמחשבות שלו שלא היו לשם ה'. השפלות העמוקה הזאת היא סחיטת הענבים.

קטע 7 • 211-22

הצנעת האור בתורה: מדרגת יוסף

21 אך עוד אחת היא צריך לשית עצות כנפשו בכי' בחי' יין הנ"ל והוא מארז"ל על וירא אלקים את האור כי טוב כי טוב הוא לגנוז.⁷⁷

אבל יש עוד דבר אחד שעליו לשקול כנפשו, ביחס לשתי בחינות היין שהוזכרו לעיל. זהו שאמרו חז"ל על הפסוק "וירא אלקים" את האור כי טוב: "כי טוב הוא לגנוז".

יש עצה נוספת הנוגעת לשני סוגי היין, השמח והמר. חז"ל אמרו שהאור שהי' ראה היה "טוב לגנוז"; וכך גם האור שאדם מגיע אליו בתפילה צריך להיות גנוז ושמור.

וביאור הענין כמ"ש בקשתי את שאהבה נפשי וגו' אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי ואל חדר הורתי.^{78,79}

ביאור העניין הוא על פי מה שכתוב: "ביקשתי את שאהבה נפשי" וכו', "אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי ואל חדר הורתי".

הפסוק משיר השירים מתאר את האחיזה באהוב ואת הבאתו אל "בית אמי" ואל "חדר הורתי". את האהבה שהתגלתה בתפילה צריך להביא למקום שבו תוכל להישאר.

בית אמי זו תושב"כ חדר הורתי זו תושבע"פ שהם בחיי כלים להכניס בתוכם גילוי אלהותו ית' בחי כוס פרעה.

"בית אמי" זו תורה שבכתב, ו"חדר הורתי" זו תורה שבעל פה. הן בבחינת כלים, כדי להכניס לתוכם את גילוי אלקותו ית', בבחינת כוס פרעה.

"בית אמי" הוא התורה שבכתב, ו"החדר" הוא התורה שבעל פה. הן הכלים המכילים את גילוי ה', והן "כוס פרעה".

22 וכמ"ש כוס ישועות אשא⁸⁰ ואז מתקיים היין בתוכו משא"כ בבתול הכלים מסתלק האור כנודע.

כמו שכתוב: "כוס ישועות אשא"; ואז היין נשמר בתוכו. אבל כשאין כלים, האור מסתלק, כידוע.

הכוס מחזיקה את היין, ובהיעדר כלי האור מסתלק, כפי שידוע מתורת הקבלה על אורות וכלים. לכן אהבת התפילה נשמרת רק כשהיא נתונה בתוך התורה.

ועוד יזכור לו ענין מעשיו שלא יהיה בשביל עצמו כ"א לעשות נח"ר לפניו ית' להיות מוכן לשבתו להיות לו דירה בתחתונים⁸¹

ועוד יזכור את ענין מעשיו: שלא יעשה אותם למען עצמו, אלא כדי לגרום נחת רוח לפניו ית', להיות מוכן לשבתו, כדי שתהיה לו דירה בתחתונים.

על האדם לזכור גם שעבודתו אינה למען עצמו, אלא כדי לגרום נחת רוח לה' וכדי לעשות את העולם הזה דירה לו.

והיינו שיכין אורו בתוך אותיות התורה שהם כלים לאורו ית' וזהו בחי' יוסף פ"י יוסף תענוג ונח"ר לפניו ית'.

כלומר, שיכניס את אורו בתוך אותיות התורה, שהן כלים לאורו ית'. וזהו בחינת יוסף, מלשון "יוסף" תענוג ונחת רוח לפניו ית'.

הדבר נעשה כאשר האדם מכניס את אור ה' לתוך אותיות התורה, שהן כלים לאור זה. זו בחינת יוסף, שפירוש שמו הוא "יוסף": הוא מוסיף תענוג ונחת רוח לפני ה'.

קטע 8 • 231-25

שכחת יוסף וחלומו של פרעה

23 וזהו שאמר הכתוב ולא זכר שר המשקים את יוסף⁸² וישכחהו⁸³ ויהי מקץ⁸⁴ פ"י כי ע"י

וזהו שאומר הפסוק: "ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו", "ויהי מקץ". פירוש העניין הוא כדלקמן.

אדמו"ר הזקן חוזר לפסוקים שבהם פתח: שר המשקים שכח את יוסף, ואז הגיע "הקץ". כעת הוא מסביר אותם ביחס לנפש.

ולא זכר בחי' יוסף שהוא להרבות תענוג⁸⁵ לפניו ית' נתהוה עיי' ויהי מקץ לשון סוף ותכלה לבחי' שנתים ימים

על ידי "ולא זכר" את בחינת יוסף, שעניינה להרבות תענוג לפניו ית', נגזר "ויהי מקץ" — לשון סוף וכליה — לבחינת "שנתים ימים".

כאשר "שר המשקים", קול התפילה, אינו זוכר את יוסף — את המטרה להוסיף תענוג לפני ה' — התוצאה היא "מקץ", כלומר סוף והפסק. מה שמסתיים הוא הבחינה הנקראת "שנתים ימים".

פי' שיכלה ח"ו אצלו בחי' התורה שהיא בחי' שנתים ימים כמ"ש ואהיה שעשועים יום יום^{86, 87} אלפים שנה קדמה התורה לעולם.^{88, 89}

כלומר, חלילה, שתכלה אצלו בחינת התורה, שהיא בחינת "שנתים ימים", כמו שכתוב "ואהיה שעשועים יום יום" — התורה קדמה לעולם אלפיים שנה.

"שנתים ימים" היא התורה: חז"ל דורשים את הפסוק "ואהיה שעשועים יום יום" כשני "ימים" של ה', כלומר אלפיים שנה, שבהן קדמה התורה לעולם. לכן שכחת יוסף עלולה להביא, חלילה, לכך שהתורה תסתלק מחיי האדם.

24 והיינו כמ"ש בתיקונים⁹⁰ חכים ולא בחכמה ידיעא מבין ולא בכינה ידיעא בחי' חכמה תשב"כ בחי' כינה תשב"פ

וזהו כמו שכתוב בתיקונים: "חכים ולא בחכמה ידיעא, מבין ולא בכינה ידיעא". בחינת חכמה היא תורה שבכתב, ובחינת כינה היא תורה שבעל פה.

בתיקוני הזהר נאמר שה' חכם, אך לא בחכמה שאפשר לדעת, ומבין, אך לא בכינה שאפשר לדעת. חכמה מקבילה לתורה שבכתב, וכינה לתורה שבעל פה — שני ה"כלים" של הפסקאות הקודמות.

כי מחמת שכוונתו בשביל עצמו אינו חושש לגנוז האור בכלי ודי לו בהתגלות האור לבד בתפלה.

מכיוון שכוונתו היא למען עצמו, אין הוא מקפיד לגנוז את האור בכלי, ודי לו בהתגלות האור לבדה בתפילה.

מי שמתפלל למען עצמו אינו מקפיד להחזיק את האור בכלי התורה. די לו בחוויית הגילוי שבתפילה.

אך במשך הזמן נעשה ופרעה חולם⁹¹ פי' שאפילו בחי' התגלות בחי' יין הנ"ל שיש לו אינן אמתיים כ"א דרך דמיון וחלום שגורם הסתלקות האור כו'.⁹²

אבל במשך הזמן נעשה "ופרעה חולם": כלומר, אפילו גילוי בחינת היין הנזכרת לעיל, שיש לו, אינו אמיתי, אלא הוא רק בגדר דמיון וחלום, הגורמים להסתלקות האור וכו'.

במשך הזמן הדבר נעשה "ופרעה חולם": אפילו הגילוי שהאדם חש בתפילה מתגלה כדמיון בלבד, כמו חלום. בלי כלי, האור מסתלק.

25 ולכן נופל לבחינת מדות שהמדות הן נרגשות בנפשו שבע פרות הטובות⁹³ כו' ומיד עולות אחריהן שבע פרות אחרות ותאכלנה⁹⁴ כו'

לכן הוא יורד לבחינת המדות, שכן המדות מורגשות בנפשו: "שבע פרות הטובות" וכו', ומיד אחריהן עולות "שבע פרות אחרות", "ותאכלנה" וכו'.

כלי כלי התורה, האדם יורד לבחינת המדות, הרגשות המורגשים כחויה שלו עצמו. אלו הן "שבע פרות הטובות" שבחלום פרעה — רגשות טובים בשעת התפילה, שנבלעים במהרה בידי "שבע פרות אחרות", רגשות לא טובים שעולים אחריהם.

ולא נודע כי באו אל קרבנה⁹⁵ פי' שנסתלק ונתעלם האור כי"כ עד שנדמה לו כאלו לא התפלל מעולם.

"ולא נודע כי באו אל קרבנה" — כלומר, האור הסתלק והתעלם במידה כזאת, עד שנדמה לו כאילו מעולם לא התפלל.

כמו בחלום פרעה, שבו הפרות הרזות אכלו את הפרות השמנות ולא היה לכך כל סימן, כך אור התפילה שלו נעלם לחלוטין, כאילו מעולם לא התפלל.

משא"כ בבחי' יוסף שהוא מוסיף ומרבה תענוג ונח"ר לפניו ית' להיות מכון לשבתו ולהיות לו

, לא כן בבחינת יוסף, שמוסיף ומרבה תענוג ונחת רוח לפניו ית', כדי להיות מקום קבוע לשבתו

בבחינת יוסף היא ההפך: עבודתו מכוונת להוסיף תענוג ונחת רוח לפני ה', ולהכין מקום להשראתו. החלק הבא משלים את הרעיון

דירה בתחתונים ואז⁹⁶ אין המדות נרגשות בנפשו כלל לא שבע פרות הטובות כו' ומכש"כ שאין רע יורד מלמעלה⁹⁷ רק טוב גנוז בתוכו:

ולעשות לו דירה בתחתונים. ואז המדות אינן מורגשות בנפשו כלל — אפילו לא "שבע פרות הטובות" וכו'; וכל שכן שאין רע מי שעובד כדי לעשות לה' דירה למטה אינו חש את רגשותיו כחויה שלו עצמו, אפילו לא את הרגשות הטובים. ומכיוון שאין רע יורד מלמעלה, כל מה שנראה רע בעבודתו טומן בתוכו טוב.

מי שעובד כדי לעשות לה' דירה למטה אינו חש את רגשותיו כחויה שלו עצמו, אפילו לא את הרגשות הטובים. ומכיוון שאין רע יורד מלמעלה, כל מה שנראה רע בעבודתו טומן בתוכו טוב.

בעבודה

לפני התפילה יש להשפיל את עצמך, כדי שהאהבה הנסתרית תוכל להתגלות; אם אינך יכול להגיע לשמחה, תן למרירות כנה על ריחוקך מה' לגרום לך לשכוח את ענייניך ולהתפלל מעומק הלב. אחר כך אל תסתפק בהרגשה: החזק את האור בלימוד התורה ועשה הכול לשם שמים, כדי לעשות לו דירה בתחתונים, וכך הוא לא ייעלם כמו חלום.

שאלות לשיחה

1. כיצד קושר המאמר בין קנה הנשימה (קנה) לשר המשקים, ומדוע הקול הוא הגשר בין המוח ללב?
2. מה ההבדל בין היין המשמח ליין המשכר, ולמי מיועד כל אחד מהם?
3. כיצד משיב אדמו"ר הזקן על השאלה בנוגע לשבח שבזוהר לצדיקים האמיתיים, החושבים בכל יום על הסתלקותם מן העולם?
4. מדוע אור התפילה זקוק לכלים של תורה, ומה פירוש הדבר "להצניע אותו"?
5. מה פירוש הדבר שהרגשות "מורגשים בנפש", ומדוע מדרגת יוסף אינה כלולה בכך?

מקורות והפניות

הערות

פסקה 1

1 ויהי מקץ

ההערה מפנה את הקורא להערות המקורות של הרבי, המודפסות מוקדם יותר בכרך, להרחבה על מאמר זה; לפי ההערה, המאמר נאמר בשבת חנוכה תקנ"ו (1796).

הערת קה"ת

ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. המאמר הוא משבת חנוכה תקנ"ו. ראה מאמרי אדה"י הקצרים ע' כ. וברשימת המאמרים שם. והמאמר שם הוא כעין ביאור לכאן. המאמר עם הגהות באוה"ת כרך ה תתקע"א, א. והוספה בכרך ו תתש, א.

2 ויהי מקץ

הפסוק הפותח את פרשת מקץ: שנתים לאחר מכן חולם פרעה על היאור. המאמר כולו מפרש את הפסוק הזה.

בראשית מ"א:1 Genesis 41:1

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתַּיִם יָמִים וּפְרַעֲהוּ חָלַם וְהִנֵּה עֶמֶד עַל־הַיָּאָר׃

And it came to pass at the end of two full years, that Pharaoh dreamed: and, behold, he stood by the river.

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מא, א. בכרך 2217 מתחיל: "ויהי מקץ, שנתים ימים וגו' והנה שבע פרות וגו', והנה פרשה זו מחוברת לפרשה שלמעלה ממנה ולא זכר שר המשקי' וגו' כי לבעבור זה לא זכר וגו' נתהווה ויהי מקץ, וביאור הענין כי כמו שיש פרעה ושר המשקים בקליפה כך זה לעומת זה עשה אלקים בקדושה ג"כ ויוכל ג"כ למצוא האדם בחי' אלו בנפש האלקית כי בצלם אלקים עשה את האדם".

3 ולא זכר שר המשקים

הפסוק האחרון של פרשת וישב: שר המשקים לא זכר את יוסף ושכח אותו. אדמו"ר הזקן קורא את פרשת מקץ כתוצאה של השכחה הזאת.

בראשית מ"ב:23 Genesis 40:23

וְלֹא־זָכַר שֶׁר־הַמִּשְׁקִים אֶת־יוֹסֵף וַיִּשְׁכַּח׃

Yet did not the chief butler remember Joseph, but forgot him.

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מ, כג.

4 שו"ה לפרשה — כי מפני

בכתב היד כתוב "מפני אשר" במקום "מפני ש"; המשמעות זהה.

הערת קה"ת

בכרך 1174: כי בעבור.

5 עשה אלקים

"את זה לעומת זה עשה אלקים". החסידות רואה בכך את העיקרון שלפיו לכל בחינה שבקדושה יש מקבילה בקליפה, ולהפך.

קהלת ז':14 Ecclesiastes 7:14

כִּיּוֹם טוֹבָה הִנֵּה כְּטוֹב וּבָיּוֹם רָעָה רָאָה גַם אֶת־זֶה לְעִמְתּוֹ עָשָׂה הָאֱלֹקִים עַל־דְּבַרְתָּ שֶׁלֹּא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מֵאוֹמָה׃

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him.

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 שו"ה המשקים — עשה אלקים שכמו"כ בסטרא דקדושה יש ג"כ בחי' אלו

בכתב היד כתוב: "עשה גם בחינת הקדושה, ויכול למצוא בחינות אלו גם כן בקדושה, בנפש האלקית, כי בצלם אלקים עשה את האדם".

הערת קה"ת

בכרך 1174: "עשה אלקים בחי' קדושה ג"כ, ויוכל האדם למצוא בחי' אלו ג"כ בקדושה בנפש האלקית, כי בצלם אלקים עשה את האדם".

7 שכמו"כ בסט' דקדושה יש ג"כ בחי' לו

ההערה מציינת שהמאמר כאן אינו ממשיך ומבאר ישירות את המקבילות שבקדושה, ומפנה לגרסת אור התורה.

הערת קה"ת

כאן אינו מבאר הענינים בקדושה, ראה אוה"ת בראשית כרך ה תתקע"א, א. ע"ש.

פסקה 2

8 ד' יסודות בנפש האדם ארמ"ע

גם שם המים שוכנים במוח והאש בלב של הנפש האלקית, ותערוכות היסודות שונה מאדם לאדם: אצל אחדים האש האלקית כוערת בגלוי כנחלים לוחשות, ואצל אחרים היא ניצוץ נסתר שאפשר ללכותו ללהבה. לכל יהודי יש לפחות ניצוץ כזה.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת אמור לב, ג.

9 ומקור הליחות

בכתב היד כתוב "ומקום המים והליחות".

הערת קה"ת

בכרך 633: ומקום המים והליחות.

10 והריאה שואבת כל מיני משקה

התלמוד מונה את פעולות האיברים ואומר שהריאה שואבת כל מיני משקים. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לתאר כיצד המים שבמוח מגיעים ללב.

ברכות ס"א ב'א:1 Berakhot 61b:1

רִיָּאָה שׁוֹאֶבֶת כָּל מִינֵי מִשְׁקִין, כְּכֹד כּוֹעֵס, מְרָה זֹרֶקֶת בּוֹ טֶפֶה וּמְנִיחָתוֹ, טָחוּל שׁוֹחֵק, קָרָקֶבֶן טוֹחֵן, קִיבָה יִשְׁנָה, אֶף נֶעוּר. נֶעוּר הִיָּשֵׁן יִשְׁן הַנֶּעוּר — נִמּוֹק וְהוֹלָה לוֹ. תָּנָא: אִם שְׁנִיָּהֶם יִשְׁנִים אוֹ שְׁנִיָּהֶם נֶעוּרִים — מֵיָד מֵיָד.

the lungs absorb all kinds of liquids, the liver arouses anger, the gall lets a drop fall upon it and stills it, the milt produces laughter, the large intestine grinds [food], the maw induces sleep and the nose awakens. Should the organ which induces sleep arouse from sleep, or should the organ which arouses from sleep induce sleep, the person pines away. It has been taught : Should both of them induce sleep or arouse from sleep simultaneously, one immediately dies.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)
הערת קה"ת

ברכות סא, ב. בבז"ר 2217 "כל המשקה".

11 לקרר את חום הלב

תיקוני זוהר (תיקון 25) מתאר את הריאות כמקורות את חום הלב; זהו התהליך הגופני שהמאמר מחיל על הנפש.

תקוני זוהר, Tikkun 25ה Tikkunei Zohar,

זח"ג רלד, Zohar III, 234a

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"י כה (ע, א). זח"ג רלד, א. וראה לקמן קד, ב בשם ספרי הרפואה. וראה גם באוה"ת נ"ך ע' קסג.

פסקה 3

12 וכך בנפש

בכתב היד כתוב "וכן בנפש".

הערת קה"ת

בבז"ר 633: וכך הוא בנפש.

13 יסוד המים במוח

פרק ג בתניא מתאר את החכמה, הבינה והדעת של הנפש האלקית כהתבוננות בגדולת ה', שמולידה אהבה ויראה — אותה התנועה מן המוח אל הלב המתוארת כאן.

הערת קה"ת

ראה תניא פרק ג.

14 בעבודת ה'

בכתב היד כתוב "בגדולת ה'" במקום "בעבודת ה'".

הערת קה"ת

בבז"ר 633: בגדולת ה'.

15 לית מחשבה תפיסא ביה כלל

מתפילתו של אליהו (פתח אליהו) בהקדמת תיקוני זוהר: שום מחשבה אינה משיגה אותו כלל. אדמו"ר הזקן מעלה זאת כשאלה על האפשרות להתבונן.

תיקוני זוהר י"ז א"י: Tikkunei Zohar 17a:10-12

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

16 "נודע בשערים בעלה", מתוך אשת חיל. זוהר מפרש את הבעל כה', הנודע לכל אחד לפי מידתו.

משלי ל"א: Proverbs 31:23

נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ:

Her husband is known in the gates, When he sitteth among the elders of the land.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

נודע בשערים בעלה כל חד לפום שיעורא דיליה

למילים האלה Proverbs 13:23 הערת קה"ת מפנה ל

משלי י"ג: Proverbs 13:23

הערת קה"ת

משלי יג, כג. זהר וירא קג, ד.

18 כל חד לפום שיעורא דיליה

שם מסביר אדמו"ר הזקן את אותו מאמר זוהר: "לית מחשבה תפיסא ביה" מתייחס לעצמותו, אך כל אדם יכול להתבונן באופן שבו ה' בורא ומחדש את כל העולמות, ולעורר בלבו התלהבות לפי עומק הבנתו.

זח"א קכט, Zohar I, 129b

הערת קה"ת

בתניא בהקדמה לקו"ת במדבר א, א מציין לזח"ג קג, ב. וראה גם זח"א קכט, ב.

19 נודע בשערים בעלה כל חד לפום שיעורא דיליה

הזוהר (וירא) מסביר את הפסוק: הקדוש ברוך הוא נודע לכל אדם לפי מה שהוא משער בלבו. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שההתבוננות בזה' פתוחה לכל אדם.

ספר זוהר, וירא ט': Zohar, Vayera 9:153-164

But of a truth the Holy One makes Himself known to every one according to the measure of his understanding and his capacity to attach himself to the spirit of Divine wisdom; and thus "Her husband is known", not "in the gates" (bishe'arim), but, as we may also translate, "by measure", though a full knowledge is beyond the reach of any being.'

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 4

20 והיינו להתבוננות בבחי'

בכתב היד נשמטת המילה "התבוננות", ונכתב בפשטות "כלומר, בחינת"

הערת קה"ת

בבז"ר 265: והיינו בבחי'.

21 "אין עוד מלבדו". החסידות מפרשת זאת כפשטו: לשום דבר אין קיום אמיתי מלבד ה'

דברים ד': Deuteronomy 4:35

אתה הָרֹאֶת לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the L-RD, He is G-d; there is none else beside Him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 ברוח פיו כל צבאם

"בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם". הבריאה היא דיבורו של ה', ולכן היא בטלה לפניו.

תהילים ל"ג: Psalms 33:6

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נִעְשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צִבְאוֹת:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לג, ו.

בעל כרחך אתה חי

"על כרחך אתה נולד ועל כרחך אתה חי". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לתאר את הנפש שנשארת למטה בגוף כדי לקיים את רצון ה', אף שהיא משתוקקת לעלות."

משנה אבות ד': כ"ב Pirkei Avot 4:22

... וְאֵל יִבְטִיחַךְ יִצְרָךְ שֶׁשָּׂאוֹל בֵּית מְנוּס לָךְ, שֶׁעַל כִּרְחֶךְ אֶתָּה נּוֹצֵר, וְעַל כִּרְחֶךְ אֶתָּה נּוֹלֵד, וְעַל כִּרְחֶךְ אֶתָּה חַי, וְעַל כִּרְחֶךְ אֶתָּה מֵת, וְעַל כִּרְחֶךְ אֶתָּה עֲתִיד לָמוּת דִּין וְחֶשְׁבוֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא:

He used to say: the ones who were born are to die, and the ones who have died are to be brought to life, and the ones brought to life are to be judged; So that one may know, make known and have the knowledge that He is G-d, He is the designer, He is the creator, He is the discerner, He is the judge, He the witness, He the complainant, and that He will summon to judgment. Blessed be He, before Whom there is no iniquity, nor forgetting, nor ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסקה 7

הוי כל צמא לכו למים

"הוי, כל צמא, לכו למים". חז"ל דורשים את המים על התורה; כאן הם משיבים על צימאונה של הנפש להי

ישעיהו נ"ה:1' Isaiah 55:1

הוי כֹּל-צִמָּא לְכוּ לַמַּיִם וְאַשֶׁר אֵין-לוֹ כֶּסֶף לֹכוּ שִׁבְרוּ וְאַכְלוּ וְלֹכוּ שִׁבְרוּ בְּלוֹא-כֶּסֶף וּבְלוֹא מִחִיר יַיִן וְחֶלֶב:

Ho, every one that thirsteth, come ye for water, And he that hath no money; Come ye, buy, and eat; Yea, come, buy wine and milk Without money and without price.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נה, א.

30

כמ"ש במ"א

הנוסח שם מזהה את "במקום אחר" כמאמר על "כי תצא למלחמה על אויבך", המסביר שני סוגי אהבה: אהבה בוערת וצמאה הנולדת מהתבוננות ומבינה, והאהבה שבחכמה, המכונה חסד דאבא, שהיא ביטול מפני שאור אין סוף מתגלה שם

הערת קה"ת

באוה"ת בראשית כרך ה התקעא, א מציין: "ובמקום אחר על פסוק כי תצא למלחמה על אויבך כיו נתבאר שם גם כן ענין זה והוא שיש בי מיני אהבה האי אהבה כרשפי אש ובחי צמאון הבאה מההתבוננות והיא מבחי בינה, והבי הוא בחי אהבה שבחכמה הנקי חסד דאבא שהחכמה הוא בחי ביטול לפי ששם גילוי אוא"ס". ע"ש בארוכה. ראה מאמרי אדה"ז הקצרים עי ריו.

31

שו"ה הוא הקנה — והוא בחי מקור אותיות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

הקנה והוא כ"ב אותיות.

32

קנה חכמה קנה בינה

"קנה חכמה, קנה בינה". אדמו"ר הזקן משחק בין "קנה" במשמעות רכישה

23

וכולא קמי כלא חשיב

לשון הוזהר "כולא קמיה כלא חשיב", שבה משתמש אדמו"ר הזקן לאורך כתביו.

ספר הוזהר, הקדמה כ': קפ"ח-20:188-22:199 Zohar, Introduction
כ"ב:קצ"ט

פסקה 5

24

אין עוד בשמים ממעל

"וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין עוד". אדמו"ר הזקן מביא זאת כתמצית הידיעה שכל אדם יכול להגיע אליה.

דברים ד': ל"ט Deuteronomy 4:39

וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וְהִשְׁבַּתָּ אֶל-לִבְּךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל-הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 6

25

כלתה נפשו

"נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'". המילה "כלתה" רומזת גם לכליה, לרצונה של הנפש להתבטל באור ה'

תהילים פ"ד:ג' Psalms 84:3

נִכְסְפָה וגַּם-כִּלְתָּה נַפְשִׁי לְחִצְרוֹת ה' לִבִּי וּבִשְׁרִי יִרְנְנוּ אֶל-אֱלֹהֵי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26

כרשפי אש שלהבת

"רשפיה רשפי אש שלהבתי", נאמר על אהבה עזה כמות. אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק כדי לתאר את אהבתה הבוררת של הנפש

שיר השירים ח':6 Song of Songs 8:6

שִׁמְנִי כַחוֹתָם עַל-לִבֶּךָ כַחוֹתָם עַל-זְרוֹעֶךָ כִּי-עֲזָה כְמוֹת אֶהְיֶה קֶשֶׁה כַשֶּׂאֱוֹל קִנְאָה רִשְׁפִּיהָ רִשְׁפִּי אֵשׁ שְׁלֵהֲבַתִּיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27

שהמים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך

התלמוד מדמה את התורה למים: כשם שמים עוזבים מקום גבוה וזורמים למקום נמוך, כך התורה מצויה אצל הענווים. כאן הדימוי הוא לאור ה' הזורם אל תוך הנפש

תענית ז' א:ט"ו Taanit 7a:15

וְאָמַר רַבִּי חֲנִינָא בְּרַ אִידִי: לָמָּה נִמְשְׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה לַמַּיִם, דְּקָתִיב: "הוּא כֹל צִמָּא לְכוּ לַמַּיִם", לוֹמַר לָךְ: מָה מַיִם מְנִיחִין מְקוֹם גָּבוֹה וְהוֹלְכִין לְמְקוֹם נָמוּךְ, אִף דְּבָרֵי תוֹרָה אֵין מְתַקְּיָמִין אֶלָּא בְּמֵי שְׂדֵעְתוֹ שְׁפָלָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תענית ז, א.

לבין קנה הנשימה, כדי לקשור את הקנה לחכמה

משלי ד':ה' Proverbs 4:5

קנה חכמה קנה בינה אל־תשכח ואל־תט מאמרי־פי:

Get wisdom, get understanding; Forget not, neither decline from the words of my mouth;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ד, ה.

פסוקה 8

33 והנה גפן לפני

שר המשקים מספר ליוסף את חלומו: גפן הייתה לפניו. המאמר קורא את החלום כתיאור של עבודת ה'

בראשית מ':ט' Genesis 40:9

וַיֹּסֶפֶר שְׂרֵה־מִשְׁקִים אֶת־חֲלֹמוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בְּחִלּוּמִי וְהִנֵּה־גֶפֶן לְפָנַי:

And the chief butler told his dream to Joseph, and said to him: 'In my dream, behold, a vine was before me;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מ, ט.

34 ואשחט את הענבים

"ואקח את הענבים ואסחט אותם אל כוס פרעה, ואתן את הכוס על כף פרעה". כל פרט יוסבר בהמשך

בראשית מ"א:11 Genesis 40:11

וְכֹס פְּרֹעֶה בְּיָדִי וְאָקַח אֶת־הָעֲנָבִים וְאֶשְׁחַט אֹתָם אֶל־כּוֹס פְּרֹעֶה וְאָתַן אֶת־הַכּוֹס עַל־כַּף פְּרֹעֶה:

and Pharaoh's cup was in my hand; and I took the grapes, and pressed them into Pharaoh's cup, and I gave the cup into Pharaoh's hand.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 גפן נקי כנס"י

הגמרא מפרשת את הגפן שבחלום שר המשקים כישראל. אדמו"ר חזקן מכנה אותה כנסת ישראל, כלל הנשמות כולן

חולין צ"ב א:ה' Chullin 92a:5-6

(בראשית מ, י) ובגפן שלשה שריגים אמר רב חייא בר אבא אמר רב אלו ג' שרי גאים היוצאים מִיִּשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר ודור פעמים ששנים כאן ואחד בארץ ישראל פעמים ששנים בארץ ישראל ואחד כאן יהיבו רבנן עינייהו ברבנא עוקבא ורבנא נחמיה בני בריתיה דרב רבא אמר אלו שלשה שרי גוים שמלמדים זכות על ישראל בכל דור ודור

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

חולין צב, א.

פסוקה 9

36 יי המשמח אלקים ואנשים

במשל יותם הגפן אומרת: "החדלתי את תירושי המשמח אלקים ואנשים?" אדמו"ר חזקן משתמש בביטוי לתיאור אהבת ה' המביאה לשמחה

שופטים ט':יג Judges 9:13

וַתֹּאמֶר לָהֶם הַגֶּפֶן הַחֲדַלְתִּי אֶת־תִּירוֹשֵׁי הַמְּשַׂמֵּחַ אֱלֹקִים וְאֲנָשִׁים וְהִלַּכְתִּי לְנוּעַ עַל־הָעֵצִים:

And the vine said unto them: Should I leave my wine, which cheereth G-d and man, and go to hold sway over the trees?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שופטים ט, יג.

37 שו"ה כך א"א — מבטשים

בכתב היד מופיע הביטוי הארמי "מבטין לון" במקום "מבטשים"

הערת קה"ת

בבזך 1174: מבטין לון.

פסוקה 10

38 והוי שפל רוח

ההערה מפנה לשיחה בלקוטי שיחות הדנה בדברי המשנה האלה על שפלות הרוח.

הערת קה"ת

אבות ד, י. ראה לקו"ש ח"ד ע' 1212.

39 והוי שפל רוח בפני כל אדם

רבי מאיר מלמד: "והוי שפל רוח בפני כל אדם". אדמו"ר חזקן מדגיש שעל האדם להשפיל את עצמו, ולא להמתין שישפילו אותו

משנה אבות ד':10 Pirkei Avot 4:10

רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, הָיוּ מְמַעַט בְּעַסְקָא, וְעַסְק בְּתוֹרָה. וְהָיוּ שְׁפַל רוּחַ בְּפָנֵי כָּל אָדָם. וְאִם בְּטִלְתָּ מִן הַתּוֹרָה, יֵשׁ לָךְ כְּטָלִים הָרְבִּיעַ כְּנֶגְדְּךָ. וְאִם עֲמַלְתָּ בְּתוֹרָה, יֵשׁ לּוֹ שָׂכָר הָרְבִּיעַ לְתָן לָךְ:

Rabbi Meir said: Engage but little in business, and busy yourself with the Torah. Be of humble spirit before all men. If you have neglected the Torah, you shall have many who bring you to neglect it, but if you have labored at the study of Torah, there is much reward to give unto you

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

40 ונפשי כעפר לכל תהי

מתוך התפילה "אלקי, נצור לשוני" המובאת בגמרא: "ונפשי כעפר לכל תהיי"

ברכות י"ז א:ד' Berachot 17a:4

מִר בְּרִיָּה דְרַבִּינָא כִּי הָוָה מְסִיִּים צְלוּתִיהָ אָמַר הָכִי: "אֱלֹקִי, נְצוֹר לְשׁוֹנִי מִרַע וּשְׁפָתוֹתַי מִדְּבַר מְרָמָה, וְלִמְקַלְלֵי נַפְשִׁי תְדוּם, וְנַפְשִׁי כְּעָפָר לְכָל תַּהֲיָה. פֶּתַח לְבִי בְּתוֹרָתְךָ, וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּדְוֹף נַפְשִׁי. וְתַצִּילֵנִי מִפֶּגַע רָע. מִיֵּצֵר הָרָע, וּמֵאִשָּׁה רָעָה, וּמִכָּל רָעוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לְבָא בְּעוֹלָם. וְכָל הַחוֹשְׁבִּים עָלַי רָעָה מִהֲרָה הֲפֹר עֲצָתָם וְקִלְקַל מַחֲשַׁבוֹתָם. יְהִי לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגִּיזוּ לְבִי לִפְנֵיךָ ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי."

Mar b. Kabina used to add at the conclusion of his prayer : O my G-d ! (Guard my tongue from evil and my lips from

על כפים כסה אור ויצו עליו במפגיע, זו תפלה

"על כפים כסה אור, ויצו עליו במפגיע". הגמרא דורשת את הפסוק על גשם ועל תפילה.

איוב ל"ו:ל"ב Job 36:32

על־כפֿים כִּסֶּה־אֹר וַיִּצֹו עָלֶיהָ בַּמִּפְגִּיעַ:

He covereth His hands with the lightning, And giveth it a charge that it strike the mark.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תענית ז' ב:י"ב-י"ג Taanit 7b:12-13

אמר רבי אמי: אין הגשמים נעצרים אלא בעון גזל, שנאמר: "על כפים כסה אור". בעון כפים — כסה אור. ואין "כפים" אלא חמס, שנאמר: "ומן החמס אשר בכפיהם". ואין "אור" אלא מטר, שנאמר: "יפיץ ענן אור". מאי תקנתיה — ירבה בתפלה, שנאמר: "ויצו עליה במפגיע", ואין "פגיעה" אלא תפלה, שנאמר: "ואתה אל תתפלל בעד העם הזה וגו' ואל תפגע בך".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

איוב לו, לב. תענית ז, ב.

פסוקה 13

ולישרי לב שמחה

למילים האלה Psalms 94:15 הערת קה"ת מפנה ל

תהילים צ"ד:ט"ו Psalms 94:15

הערת קה"ת

תהלים צד, טו.

ולישרי לב שמחה

"אור זרוע לצדיק, ולישרי לב שמחה". אדמו"ר הזקן מפרש שהפסוק מגביל את אהבת ה' השמחה שבתפילה לישרי לב

תהילים צ"ו:י"א Psalms 97:11

אור וְרַע לְצַדִּיק וְלִישְׁרֵי־לֵב שִׂמְחָה:

Light is sown for the righteous, And gladness for the upright in heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שו"ה אבל מי — שפגם דרכיו ונטמא

בכתב היד כתוב: "אבל מי שעיקם דרכיו, ופגם ונטמא"

הערת קה"ת

בבזך 1174: אבל מי שעקם דרכיו ופגם ונטמא.

50

רבות מחשבות זרות מבלבלות אותו

הקטע שם עוסק במי שהיה רחוק והתקרב באמצעות תשובה, ובאור מקיף עליון שנותן כוח לאהבה הטבעית שבנפש. הוא מציג דיון מקביל בשאלה כיצד גם מי שרחוק יכול להגיע לקרבה בעבודת ה'

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שמע"צ פד, ד.

פסוקה 14

תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ישתה וישכח רישו

"תנו שכר לאובד ויין למרי נפש, ישתה וישכח רישו". אדמו"ר הזקן מפרש

speaking guile ; and to such as curse me let my soul be dumb, yea, let my soul be unto all as the dust. Open my heart to Thy Torah, and let my soul pursue Thy commandments. And do Thou deliver me from mishap, from the evil impulse, and from an evil woman and all evil which breaks forth to come upon the world. ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

41 שו"ה ערלה — החופפת

בכתב היד כתוב "החופפת ומכסה", כבלשון הפסקה הבאה

הערת קה"ת

בבזך 1174: החופפת ומכסה.

42 ומלתם את ערלת לבבכם

"ומלתם את ערלת לבבכם". אדמו"ר הזקן מזהה אותה עם תשוקת הלב למותרות.

דברים י"ט:16 Deuteronomy 10:16

ומלַתֶּם אֶת עֶרְלַת לִבְבְּכֶם וְעָרְפְּכֶם לֹא תִקְשׁוּ עוֹד:

Circumcise therefore the foreskin of your heart, and be no more stiffnecked.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים י, טז.

פסוקה 11

בחי עור הפריעה

בכתב היד נוסף: "שהיא בחינת נוגה"

הערת קה"ת

בבזך 265 נוסף: הוא בחי נוגה. ובבזך 1174 נוסף: בחי נוגה.

פסוקה 12

ואתן את הכוס על כף פרעה

הפרט האחרון בחלומי של שר המשקים, שאותו קורא אדמו"ר הזקן כהעלאת אהבת הנפש בתפילה

בראשית מ"א:11 Genesis 40:11

וְכֹס פְּרֹעֶה בְּיָדִי וְאָקַח אֶת־הָעִנְבִּים וְאֶשְׁחַט אֹתָם אֶל־כּוֹס פְּרֹעֶה וְאֶת־הַכּוֹס עַל־כַּף פְּרֹעֶה:

and Pharaoh's cup was in my hand; and I took the grapes, and pressed them into Pharaoh's cup, and I gave the cup into Pharaoh's hand.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 על כפים חקותיך

"הן על כפים חקותיך". הקשר של ה' עם ישראל נזכר כאן באמצעות המילה "כף".

ישעיהו מ"ט:16 Isaiah 49:16

הֵן עַל־כַּפַּיִם חֻמְתִּיךָ חֹמְתִיךָ נִגְדִי תָמִיד:

Behold, I have graven thee upon the palms of My hands; Thy walls are continually before Me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מט, טז.

זאת כעצה למי שחטא

משלי ל"א:ו-ז Proverbs 31:6-7

תנו־שֶׁכֶר לְאוֹבֵד וַיֵּין לְמָרִי נֶפֶשׁ: יִשְׁתֶּה וְיִשְׁכַּח רִישׁוֹ וְעָמְלוֹ לֹא יִזְכָּר־
עוֹד:

Give strong drink unto him that is ready to perish, And wine
unto the bitter in soul; Let him drink, and forget his poverty,
and remember his misery no more.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 תנו שכר לאובד . . ישתה וישכח רישו וגו'

דיון נוסף של הצמח צדק בפסוק זה ממשלי

משלי ל"א:ו Proverbs 31:6

תנו־שֶׁכֶר לְאוֹבֵד וַיֵּין לְמָרִי נֶפֶשׁ:

Give strong drink unto him that is ready to perish, And wine
unto the bitter in soul;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי לא, ו-ז. ראה אוה"ת פי עקב ע' תקטו.

53 וכמארו"ל גבי הרוגי ב"ד

התלמוד מספר שלמי שיצא להיהרג נתנו יין עם לבונה כדי שתיטרף דעתו,
על יסוד הפסוק במשלי

סנהדרין מ"ג א"י:10 Sanhedrin 43a

וְתוֹ, הָא דְאָמַר רַב חֲזִיָּא בַּר רַב אֲשֵׁי אָמַר רַב חֲסִדָּא: הֵיזְצֵא לְיָהֳרֵג
מִשְׁקִין אוֹתוֹ קוֹרֵט שֶׁל לְבוֹנָה בְּכוֹס שֶׁל יַיִן כְּדִי שֶׁתִּטְרַף דַּעְתּוֹ, שְׁנֵאמַר:
”תְּנוּ שֶׁכֶר לְאוֹבֵד וַיֵּין לְמָרִי נֶפֶשׁ”. וְתִנָּא: נָשִׁים יִקְרוּת שְׁבִירוֹשְׁלִים הֵיוּ
מִתְנַדְּבוֹת וּמִבִּיאוֹת אוֹתָן. לֹא הִתְנַדְּבוּ נָשִׁים יִקְרוּת, מִשָּׁל מִי? הָא וַדָּאי
מִסְתַּבְּרָא מִשָּׁל צְבוּר, כִּינּוֹן דְּכַתִּיב ”תְּנוּ” – מִדִּידֵהוּ.

R. Chiya b. R. Ashi in the name of R. Chisda said: "The one
who was going to be killed, they used to give a grain of
frankincense in a cup of wine to drink in order to benumb
his senses, as it is said (Prov. 31:6) Give strong drink unto
him that is ready to perish, and wine unto those who have an
embittered soul."

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • En Jacob, translated by
SH Glick, 1916 (Public Domain)

הערת קה"ת

סנהדרין מג, א.

פסוקה 15

54 ויהי לאבן

על נבל נאמר: "וימת לבו בקרבו והוא היה לאבן". אדמו"ר הזקן משתמש
בביטוי לתיאור לב שאינו מרגיש דבר, ומקשר אותו לסקילה

שמואל א כ"ה:ל"ז I Samuel 25:37

וַיְהִי כַּבֶּקֶר בַּצָּאת הַיּוֹם מִנֶּבֶל וַתַּגְדִּילוּ אֶשְׁתּוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּמָת
לְבוֹ בְּקִרְבוֹ וְהוּא הָיָה לְאֶבֶן:

And it came to pass in the morning, when the wine was gone
out of Nabal, that his wife told him these things, and his
heart died within him, and he became as a stone.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 16

55 איתא בזוה"ק זכאי קשוט

הזוהר מתאר את הצדיקים באמת, שבכל יום רואים עצמם כאילו הם
מסתלקים מן העולם. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהסרת זיכרון העולם הזה,
ולא כיראת עונש

זוה"א רכ, Zohar I, 220a

הערת קה"ת

ראה זוה"א רכ, א. וראה בלקו"ת מסעי צו, ב. מאמרי אדה"ו ענינים ע' רלב.
אוה"ת בראשית כרך ד תתכו, א. דרושים ליוהכ"פ ע' איתקפד. סה"מ תרי"מ
ע' תרעו.

56 שו"ה ולכאורה — אינו מובן

בכתב היד נוסף "לפי פשוטו": הקושי מתעורר רק כאשר קוראים את הזוהר
כפשוטו.

הערת קה"ת

בבוכ 1174 נוסף: כפשוטה.

57 טבילה בנהר די נור

הזוהר מתאר נשמות הטובלות בנהר דינור לפני כניסתן לגן עדן, כדי
שיטהרו מן העולם הזה

זוה"ב ריא, Zohar II, 211b

זוה"א רא, Zohar I, 201a

הערת קה"ת

זוה"ב ריא, ב. רמז, א. ראה זוה"א רא, א. וראה לקמן פי יתרו סט, ג. מג"א צו,
א. ובמאמרי אדה"ו אתהלך לאזניא ע' קכו וע' קסח. ובאוה"ת פי חיי שרה
קלב, א.

58 טבילה בנהר די נור

קטע נוסף בזוהר על טבילות הנשמות בנהר דינור, המצוטט בהערות קה"ת

ספר הזוהר, פקודי מ"ו:תק"ה-46:505-47:515 Zohar, Pekudei
מ"ו:תקט"ו

59 א"א לירש

בכתב היד כתוב "אי אפשר לראות" במקום "אי אפשר לרשת"

הערת קה"ת

בבוכ הנ"ל: א"א לראות.

60 שו"ה מקומו — אפי' מקצת דמקצת

מאמר מאוחר יותר העוסק בצורך לשכוח אפילו שמץ מן העולם הזה

הערת קה"ת

ראה בהמשך תרס"ו ע' טו. לקו"ש ח"כ ע' 318.

61 מעניני עוה"ז

בהגהות שם כתוב "מתענוג העולם הזה" במקום "מעניני העולם הזה"

הערת קה"ת

באוה"ת מקץ כרך ה הגהות למאמר זה הגירסא: מענג עוה"ז.

פסוקה 17

62 מחיל אל חיל

"ילכו מחיל אל חיל, יראה אל אלקים בציון". התלמוד מחיל זאת על
עלייתה האינסופית של הנשמה

תהילים פ"ד:ח' Psalms 84:8

יִלְכוּ מִחִיל אֶל־חִיל יִרְאֶה אֶל־אֱלֹקִים בְּצִיּוֹן:

They go from strength to strength, every one of them appeared before G-d in Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 כשהולך מחיל אל חיל . . ומדי שבת בשבתו

ההערה מצוטטת: אלה עליות הנשמות מהיכל להיכל, כדי ליהנות ממדרגה גבוהה יותר של זיו השכינה, בדומה לעלייה מגן עדן התחתון לגן עדן העליון.

הערת קה"ת

נתבאר בסה"מ תקס"ה ח"א ע' שצט "והוא עליות הנשמות מהיכל להיכל להתענג בעילוי יותר גדול בזיו השכינה כמו העליות מגיע התחתון לגיע העליון שעולין במעלה ומדרגת בבחי' זיו השכינה ביתר שאת".

64 מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני

הנביא מתאר את כל בשר בא להשתחוות לה' בכל ראש חודש ובכל שבת. אדמו"ר הזקן משתמש בכך לתיאור מועדי עליית הנשמות

ישעיהו ס"ו:כ"ג Isaiah 66:23

וְהָיָה מִדִּי־חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדִּי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אֲמֹר ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 טבילה בנהר די נור . . לשכוח גם ההשגה בגיע' התחתון

דיון נוסף של הצמח צדק בשכחת ההשגה של גן עדן התחתון לפני העלייה למעלה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שה"ש ע' רלח.

66 שנהנין מזיו השכינה

התלמוד מתאר את העולם הבא: הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה.

ברכות י"ז א' י"ב Berakhot 17a:12

מְרַגְלָא בְּפֻמְהֵיהּ דְּרַב: לֹא כְעוֹלָם הָיָה הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׂא וּמִתָּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא שְׁנָאָה וְלֹא תַּחְרוּת, אֲלֵא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעֶטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְנִים מִזִּיּוֹ הַשְּׁכִינָה, שְׁנָאָמַר: "וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did eat and drink" (Exod. xxiv. II).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

67 ומה אם . . ותפלה על אחת כמה וכמה

הקטע שם מציג טיעון דומה מן הקל אל החמור: אם בעולם הבא הנשמה נהנית מזיו המצוות, על אחת כמה וכמה שעל האדם כאן, ב"פרודור", להמשיך את הזיו הזה לעבודתו, באמצעות התבוננות בכך שה' ממלא כל עלמין וביראת המלאכים.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ראה כג, א. אוה"ת ויקרא כרך ב ע' תפד שזהו ק"ו ע"ש.

נהר די נור — מזיעתן של חיות הקדש

התלמוד מלמד שנהר דינור (דניאל 7:10) נוצר מזיעתן של חיות הקדוש. אדמו"ר הזקן מפרש את הזיעה כשמרי האהבה העליונה

חגיגה י"ג ב' י"ד Chagigah 13b:14

מַהִיכֵן נְפִיק? מַזִּיעָתָן שֶׁל חַיּוֹת. וּלְהִיכֵן שְׁפִידָ? אֲמַר רַב זֹוטְרָא בַר טוּבְיָה אֲמַר רַב: עַל רֹאשׁ רְשָׁעִים בְּגִיחָנָם, שְׁנָאָמַר: "הִנֵּה סַעֲרַת ה' חֲמָה יֵצֵאָה וְסַעַר מִתְחַלֵּל עַל רֹאשׁ רְשָׁעִים יְחֹל". וְרַב אֲחָא בַר יַעֲקֹב אֲמַר: עַל אֲשֶׁר קוֹמְטוּ, שְׁנָאָמַר: "אֲשֶׁר קוֹמְטוּ וְלֹא עַת נִהָר יוֹצֵק יְסוּדָם". תַּנְיָא, אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן הַחֲסִיד: אֵלּוּ תִשַּׁע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וָאַרְבַּע דּוֹרוֹת שְׁקוֹמְטוּ לְהִיבָרְאוֹת

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

בראשית רבה ע"ח:א' Bereshit Rabbah 78:1

... אמר: מן הן דאיתבריינן. אמר לו: ומן אן הן איתבריינן? אמר לו: מן נהר דינור. אמר לו: ומה עסק דנהר דינור? אמר לו: כהדין ירדנא, דלא פסיק לא ביממא ולא בליליא. אמר לו: ומן אן הוא אתי? אמר לו: מן זיעתהון דחייטא, דאינון מזיעין מן טעינון כורסיא דהקדוש ברוך הוא. אמר לו: סונקתדרון שלו, והא הדין ירדנא מהלך ביממא, ולית הוא מהלך בליליא. אמר: נטר הוינא בבית פעור, כמה דהוה מהלך ביממא, מהלך בליליא. ר' מאיר ור' יהודה ור' שמעון, ר' מאיר אומר: מי גדול השומר או הנשמר? מן ...

"He said: Release me, as dawn has broken. He said: I will not release you unless you bless me" (Genesis 32:27). "He said: Release me, as dawn has broken" - it is written: "New each morning, great is Your faithfulness" (Lamentations 3:23) - Rabbi Shimon bar Abba said: From the fact that you renew us each and every morning we know that You have great faithfulness to revive the dead for us. Rabbi Alexandri said: From the fact that you renew us in the morning of the kingdoms, we know ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

חגיגה יג, ב. ב"ר פנ"ח. ובכ"מ. לעיל ל, ד.

18 פסקה

69 ויצעקו אל ה' בצר לו

"ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקותיהם יושעים". הכיטוי מובא מתוך מזמור זה, המתאר אנשים הנתונים בצרה וזועקים

תהילים ק"ז:6 Psalms 107:6

וַיִּצְעֲקוּ אֶל־ה' בְּצָר לָהֶם מִמִּצּוֹקוֹתֵיהֶם יִצִּילֵם:

Then they cried unto the L-RD in their trouble, And He delivered them out of their distresses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ע"פ תהלים קז, ו.

70 צעק לבם אל אדני

"צעק לבם אל אדני". אדמו"ר הזקן משתמש בכך לתיאור זעקה הבוקעת מן הלב עצמו.

איכה ב' י"ח Lamentations 2:18

צָעַק לִבִּם אֶל־אֲדֹנָי חוֹמַת בְּתִצִּיּוֹן הוֹרִידִי כְנָחַל דְּמָעָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶל־תַּנְיָ פִּגְמַת לֵךְ אֶל־תֵּדֶם בְּתִצִּיּוֹנָהּ:

מאור פני מלך

"באור פני מלך חיים". נפשו מרה על ריחוקה מאור זה

משלי ט"ו:ט"ז Proverbs 16:15

בְּאֹר־פְּנֵי־מֶלֶךְ חַיִּים וְרִצּוֹנוֹ כְּעָב מִלְקוֹשׁ:

In the light of the king's countenance is life; And his favour is as a cloud of the latter rain.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אשר לא להי המה

"כי לא להי המה". הביטוי מושאל כאן למעשים, לדיבורים ולמחשבות שלא היו לשם הי

ירמיהו ח':י"ז Jeremiah 5:10

עֲלוּ בְשָׂרוֹתֶיהָ וְשַׁחֲתוּ וְכָלֶה אֶל־תַּעֲשׂוּ הָסִירוּ נְטִישׁוֹתֶיהָ כִּי לֹא לָהּ הַמָּה:

Go ye up into her rows, and destroy, But make not a full end; Take away her shoots; For they are not the L-RD'S.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ויהי שפל רוח מאד

בתנאי, פרקים 29-30, מוסבר כיצד על האדם לשבור את לבו הגס ולהיעשות שפל רוח באמת, בין השאר על ידי שיחשיב את עצמו פחות מאחרים; זו אותה שפלות הנדרשת כאן

הערת קה"ת

כמ"ש בתנאי פי כט-ל.

פסקה 21

וירא אלקים את האור . . כי טוב הוא לגנוז

"וירא אלקים את האור כי טוב". חז"ל דורשים ש"טוב" פירושו שטוב לגנוז את האור

בראשית א':ד Genesis 1:4

וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת־הָאֹר וַיֵּבְרָכְהוּ וַיֹּאמֶר בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ:

And G-d saw the light, that it was good; and G-d divided the light from the darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

חגיגה י"ב א:י"א-י"ב Chagigah 12a:10-11

ולמי גִּנְזוּ — לַצְדִּיקִים לַעֲתִיד לָבָא, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב", וְאֵין "טוֹב" אֶלָּא צְדִיק, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲמַרוּ צְדִיק כִּי טוֹב". כִּיּוֹן שֶׁרָאָה אֹר שֶׁגִּנְזוּ לַצְדִּיקִים שְׁמַח, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֹר צְדִיקִים יִשְׁמַח".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

בראשית א, ד. חגיגה יב, א.

78

בקשתי את שאהבה נפשי וגו' אחזתיו . . ואל חדר הורתי

"ביקשתי את שאהבה נפשי". חיפוש הנפש אחר הי

שיר השירים ג':א Song of Songs 3:1

עַל־מִשְׁכְּבִי בַּלַּיְלוֹת בִּקְשָׁתִי אֶת שְׁאֵהְבָה נַפְשִׁי בִּקְשָׁתִי וְלֹא מָצָאתִי:

By night on my bed I sought him whom my soul loveth; I sought him, but I found him not.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ג, א. ד.

Their heart cried unto the L-rd: 'O wall of the daughter of Zion, Let tears run down like a river Day and night; Give thyself no respite; Let not the apple of thine eye cease.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איכה ב, יח.

פסקה 19

71

וישתה וישכח רישו

"וישתה וישכח רישו". מרירות הנפש היא היין הזה, המשכיח מן האדם את ענייניו הגשמיים

משלי ל"א:ד Proverbs 31:7

וַיִּשְׁתֶּה וַיִּשְׁכַּח רִישׁוֹ וַעֲמָלוֹ לֹא יִזְכֹּר־עוֹד:

Let him drink, and forget his poverty, and remember his misery no more.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72

וכמאמר רבן יוחנן בן זכאי

על ערש דווי בירך רבן יוחנן בן זכאי את תלמידיו שמורא שמים עליהם יהיה כמו מוראם מפני בשר ודם. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי לדמוד עד כמה הי נסתר מן האדם

ברכות כ"ח ב:ח"ט-9 Berakhot 28b:8-9

וּכְשֶׁחֲלָה רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי נִכְנָסוּ תַלְמִידָיו לְבַקְרוֹ. כִּיּוֹן שֶׁרָאָה אוֹתָם הִתְחִיל לִבְכוֹת. אָמְרוּ לוֹ תַלְמִידָיו: "נָרָה שְׂרָאֵל, עָמוּד הַיָּמֵנִי, פְּטִישׁ הַחֹזֶק", מִפְּנֵי מָה אַתָּה בּוֹכֶה? אָמַר לָהֶם: אֵילּוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ בֶּשָׂר וְדָם הָיוּ מוֹלִיכִין אוֹתִי, שֶׁהַיּוֹם כָּאֵן וּמָחָר בִּקְבֵּר, שָׁאֵם כּוֹעֵס עָלַי אֵין כּוֹעֵס כּוֹעֵס עוֹלָם, וְאֵם אוֹסְרָנִי — אֵין אִיסוּרוֹ אִיסוּר עוֹלָם, וְאֵם מְמִיתָנִי — אֵין מִיתָתוֹ מִיתַת עוֹלָם, וְאֵנִי יָכוֹל לִפְיִסּוֹ בְּדַבָּרִים וּלְשַׁחֲדוֹ בְּמַמּוֹן, אֶף עַל פִּי כֵן הָיִיתִי בּוֹכֶה, וְעַכְשִׁיו שְׁמוֹלִיכִים ...

When Rabban Johanan b. Zakkai was ill, his disciples went in to visit him. On beholding them, he began to weep. His disciples said to him, "O lamp of Israel, right-hand pillar, mighty hammer! Wherefore dost thou weep?" He replied to them, "If I was being led into the presence of a human king who to-day is here and tomorrow in the grave, who if he were wrathful against me his anger would not be eternal, who if he imprisoned me the imprisonment would not be everlasting, who if ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות כח, ב.

פסקה 20

73

שו"ה דלכא — וכל התפלות ובקשות הם מסודרים עדי"ז

בכתב היד חסרות המילים "וכל התפלות ובקשות הם מסודרים עדי"ז"; ההערה מציעה שייתכן שהן תוספת של הצמח צדק

הערת קה"ת

בבך 1174 ליתא. אולי זהו הוספת כ"ק הצ"צ.

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו

"ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו". כאן הדברים נקראים כתפילה השוכחת את המטרה של הוספת תענוג לפני ה'.

בראשית מ"ב:23

וְלֹא־זָכַר שְׂרֵי־הַמִּשְׁקִים אֶת־יוֹסֵף וַיִּשְׁכַּחְהוּ:

Yet did not the chief butler remember Joseph, but forgot him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ויהי מקץ

"ויהי מקץ שנתים ימים". כאן הדברים נקראים כסוף, חלילה, של התורה. בחיי האדם.

בראשית מ"א:1

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וַפְּרָעָה חֹלֶם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל־הַיָּאָר:

And it came to pass at the end of two full years, that Pharaoh dreamed: and, behold, he stood by the river.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שהוא להרבות תענוג

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ע' לקמן מד, א.

בחי' שנתים ימים כמ"ש ואהיה שעשועים יום יום

הצמח צדק דן שם במשמעות "שנתים ימים".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת מקץ שלט, א. סה"מ תרל"ח ע' לו "כי מקור יחוד ויהי בחי' שנתים הוא ע"י יחוד י"ה יום יום".

ואהי' שעשועים יום יום

התורה אומרת: "ואהיה שעשועים יום יום". חז"ל דורשים את שני הימים כאלפיים שנה.

משלי ח:30

וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אִמּוֹן וְאֶהְיֶה שְׁעֵשׂוּעִים יוֹם יוֹם מִשְׁחָקַת לִפְנֵי בְּכָל־עֵת:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight, Playing always before Him,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ח, ל.

אלפים שנה קדמה התורה לעולם

המדרש מלמד שהתורה קדמה לעולם אלפיים שנה, על יסוד "יום יום", שכן יום של ה' הוא אלף שנה.

מדרש תהילים צ"ד:4

דבר אחר אמר רבי יהודה ברי סימון בשם ריש לקיש למה נקרא שמו איש האלקים מה האיש אם מבקש להפך נדרי אשתו מפר ואם מבקש מקיים שנאמר (במדבר ל יד) אישה יפירנו וגו'. כך כביכול משה אומר להקב"ה (שם י לה-לו) קומה ה'. שובה ה':

OYW (Public Domain)

בראשית רבה ח:ב'2

... היום של ששי שואל של חמישי וכו', עד לראשון למי היו שואלין? לא לתורה, שקדמה לברייתו של עולם? דאמר רבי שמעון בן לקיש: שני אלפים שנה קדמה התורה לברייתו של עולם, הדא הוא דכתיב

אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי ואל חדר הורתי

"אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי". אדמו"ר הזקן מפרש את הבית ואת החדר כתורה שבכתב וכבתורה שבעל פה.

שיר השירים ג:4

כִּמְעַט שֶׁעָבַרְתִּי מֵהֶם עַד שֶׁמָּצֵאתִי אֶת שְׁאֵהָכָה נַפְשִׁי אֲחֻזְתִּיו וְלֹא אֲרַפְנוּ עַד־שֶׁהֵבִיאתִיו אֶל־בֵּית אִמִּי וְאֶל־חֶדֶר הוֹרְתִי:

Scarce had I passed from them, When I found him whom my soul loveth: I held him, and would not let him go, Until I had brought him into my mother's house, And into the chamber of her that conceived me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 22

כוס ישועות אשא

"כוס ישועות אשא ואקרא בשם ה'". הכוס היא הכלי המחזיק את היין — התורה המחזיקה את האור.

תהילים קט"ז:13

כּוֹס־יִשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבִשְׁם ה' אֶקְרָא:

I will lift up the cup of salvation, And call upon the name of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קטז, יג.

להיות לו דירה בתחתונים

המדרש מלמד שה' רצה שתהיה לו דירה בתחתונים. אדמו"ר הזקן מציב זאת כמטרת עבודתו של האדם.

מדרש תנחומא, נשא ט"ז:א'16

... בָּאתִי לִגְנוֹי אַחוֹתִי כָּלָה (שה"ש ה, א). אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן, בְּשַׁעַר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, נִתְאַוָּה שִׁיְהֵא לוֹ דִּירָה בַּתְּחִתּוֹנִים כְּמוֹ שִׁישׁ בְּעִלְיוֹנִים. בָּרָא אֶת הָאָדָם וְצִוָּה אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ: מִכָּל עֵץ הִנֵּן אָכַל תֹּאכַל, וּמִעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ (בראשית ב, טז-יז). וְעָבַר עַל צִוּיוֹ. אָמַר לָקַח הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כֶּךָ הֵייתִי מִתְאַוָּה שִׁיְהֵא לִי דִירָה בַּתְּחִתּוֹנִים כְּמוֹ שִׁישׁ לִי בְּעִלְיוֹנִים, וְדָבָר אֶחָד צִוִּיתִי אוֹתָךְ וְלֹא שָׁמַרְתָּ אוֹתוֹ. מִיָּד סָלַק הַקָּדוֹשׁ ...

(Numb. 7:1), "So it came to pass on the day that Moses had finished." Rav says, "Every place where it is stated, 'So it came to pass (wayehi),' [is referring to] something new"; but R. Simeon says, "Every place where it says, 'So it came to pass (wayehi)' [is referring to] something which existed, has ceased [to exist] for a long time, and has returned to be as it was. 5:7. This text is related (to Cant. 5:1), "When I come to my garden, my sister bride." R. Samuel bar ...

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY)

פסקה 23

ולא זכר שר המשקים את יוסף

דיון נוסף של הצמח צדק על שכחת שר המשקים את יוסף.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פי עקב ע' תקטו.

(משלי ח): ואהיה אצלו אמון וגו'. ויומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנים, דכתיב: כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול. הוי, הזאת ידעת מני עד וגו'. התורה יודעת מה קודם לברייתו של עולם, אבל אתה אין לך עסק לדרוש, אלא (איוב כ): מני שים אדם עלי ארץ. ר' אלעזרבשם בן סירא אמר: בגדול ממך אל ...

Rav Hama bar Hanina began: "Have you known this from [oldest times?]" (Job 20:4). Rav Hama bar Hanina said: This is analogous to a city that received its supplies by donkey drivers. They would ask one another: 'What is the price of grain in the province today?' The Friday ones would inquire of the Thursday ones; the Thursday ones of the Wednesday ones; the Wednesday ones of the Tuesday ones; the Tuesday ones of the Monday ones; the Monday ones of the Sunday ones. The Sunday one, whom would he ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Zohar II, 49a, מט, זח"ב

הערת קה"ת

ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד. וש"נ. זח"ב מט, א. — הערת כ"ק אדמו"ר ז"ע בסה"מ תשי"ח ע' 272.

89 אלפים שנה קדמה לתורה לעולם

גם התנחומא מלמד שהתורה קדמה לעולם אלפיים שנה.

Midrash Tanchuma, Vayeshev 4:2 ב"ר וישב ד'. רבנו של עולם, על שלא בראת עולם קדם שני אלפים שנה, היתה תורה אצלך אמו, שך כתיב: ואהיה אצלו אמו ואהיה שעשועים יום יום (משלי ח, ל), שני אלפים שנה, וכתיב בה, זאת התורה אדם כי ימות באהל (במדבר יט, יד). אלוהי שהתקנת מות לבריות, הית כותב בה כך. אלא באת לתלות כי את העלילה. הוי, נזרא עלילה על בני אדם.

Adam was created on the sixth day, and He informed him in a roundabout way that He had brought death into the world, as it is said: For in the day that thou eatest thereof, thou shalt surely die (Gen. 2:12). To what may this be compared? It may be compared to a man who wished to divorce his wife. Before he enters his home, he writes out the divorce document and then enters the house with the divorce document in his hand. He then seeks a circuitous way to ...

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Midrash Tanhuma-Yelammedenu, trans. Samuel A. Berman (CC-BY)

24 פסקה

90 כמ"ש בתיקונים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

בהקדמה (פתח אליהו).

91 ופרעה חולם

"ופרעה חולם". כאן הדברים נקראים כגילוי שבתפילה שמתברר כדמיון בלבד, כמו חלום.

בראשית מ"א:1' Genesis 41:1

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם ונהג עמד על-היאר:

And it came to pass at the end of two full years, that Pharaoh dreamed: and, behold, he stood by the river.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 מתפילתו של אליהו (פתח אליהו) בהקדמה לתיקוני זוהר: הי חכם, אך לא בחכמה ידועה. אדמו"ר הזקן מצמיד את חכמה ובינה לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה.

Tikkunei Zohar 17b:2 ב"ר וי"ז

וכל ספירן כל חד אית ליה שם ידיע. ובהון אתקריאו מלאכיא. ואנת לית לך שם ידיע. דאנת הוא ממלא כל שמהן. ואנת הוא שלימו דכלהו וכד אנת תסתלק מנהון אשתארו כללו שמהן כגופא בלא נשמתא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

25 פסקה

93 שבע פרות הטובות

בחלום פרעה עולות מן היאור שבע פרות יפות ומלאות בשר. כאן הן נקראות כרגשות הטובים שבתפילה.

בראשית מ"א:2' Genesis 41:2

והנה מן-היאר עלת שבע פרות יפות ומרָאָה וּבְרִיאַת בָּשָׂר וַתִּרְעֶנָּה בְּאֲחוּ:

And, behold, there came up out of the river seven kine, well-favoured and fat-fleshed; and they fed in the reed-grass.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 שבע פרות אחרות ותאכלנה

אחריהן עולות שבע פרות אחרות, רעות, ואוכלות את הפרות השמנות. כאן הן נקראות כרגשות הלא טובים הכולעים את הטוב.

בראשית מ"א:3-4' Genesis 41:3-4

והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן-היאר רעות מרָאָה וְדַקוֹת בָּשָׂר וַתַּעֲמֶנָּה אֵצֶל הַפְּרוֹת עַל-שַׁפַּת הַיָּאֵר: וַתֹּאכְלֶנָּה הַפְּרוֹת רְעוֹת הַמֶּרְאָה וְדַקַּת הַבָּשָׂר אֶת שֵׁבַע הַפְּרוֹת יֹפֹת הַמֶּרְאָה וַהֲבִיאַת וַיִּקֶּץ פְּרָעָה:

And, behold, seven other kine came up after them out of the river, ill favoured and lean-fleshed; and stood by the other kine upon the brink of the river. And the ill-favoured and lean-fleshed kine did eat up the seven well-favoured and fat kine. So Pharaoh awoke.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 ולא נודע כי באו אל קרבנה

פרעה מספר ליוסף שלאחר שהפרות הרוות אכלו את השמנות, לא היה אפשר להבחין שאכלו אותן. אדמו"ר הזקן מחיל זאת על אור התפילה שנעלם בלי להשאיר זכר.

בראשית מ"א:21' Genesis 41:21

וַתִּבְאֶנָּה אֱלִי־קֶרְבְּנָה וְלֹא נֹדַע כִּי־בָאוּ אֱלִי־קֶרְבְּנָה וּמִרְאֵיהֶן רַע כַּאֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה וַאֲיָקֹץ:

And when they had eaten them up, it could not be known that they had eaten them; but they were still ill-favoured as at the beginning. So I awoke.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96

בתחתונים ואז

בכתב היד נוסף: "בתחתונים, וכל היום משתוקק ואז"

הערת קה"ת

בכרך 633: "בתחתונים וכל היום הוא משתוקק ואז.

97

שאיין רע יורד מלמעלה

המדרש מלמד שאין רע יורד מלמעלה. אדמו"ר הזקן לומד מכך שמה שנראה רע טומן בתוכו טוב נסתר.

בראשית רבה נ"א:ג' Bereshit Rabbah 51:3

גפרית ואש הה"ד (תהלים יא) ימטר על רשעים פחים אש וגפרית וגו' פחים גומרים ומצדין אש וגפרית א"ר יודן מפני מה אדם מריח ריח גפרית ונפשו סולדת עליו למה שהיא יודעת שהיא נידונה בה לע"ל שנאמר מנת כוסם ר' ישמעאל בר נחמן משום ר' יונתן כפיילי פיטרין לאחר המרחץ א"ר חנינא אין דבר רע יורד מלמעלה אתיבון והכתיב (תהלים קמח) אש וברד שלג וקיטור אמר להם רוח סערה היא שהיא עושה דברו מילתא דר"ש בן לקיש פליגא אהא דא"ר חנינא בן פזי (דברים כח) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב ...

"Brimstone and fire" - that is what is written: "He will rain upon the wicked burning coal [paḥim], fire and brimstone..." (Psalms 11:6). "Paḥim" - [this means both] coals and traps. "Fire and brimstone" - why is it that when a person smells brimstone his soul becomes unsettled? It is because it knows that it will be sentenced with it in the future, as it is stated: "[Fire and brimstone...] will be their lot [menat kosam]" (Psalms 11:6). Rabbi Yishmael bar Naḥman in the name of Rabbi Yonatan: Like a ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר נא, ה. להלן לב, א.

Likkutei Torah

הפרשה החסידיית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0: ביאורים והערות המקורות. תרגום: CC BY 4.0.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); En Jacob, translated by SH Glick, 1916 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY); OYW (Public Domain); Midrash Tanhuma-Yelammedenu, trans. Samuel A. Berman (CC-BY).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch) בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עברה עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· 5725 (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel) הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידיית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/1/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק